

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Kärlekens glädje?

En studie om relationen mellan teologiska ideal och pastorala problem vid formandet av praktisk katolsk etik i *Amoris Laetitia*

DELKURS: Uppsats, 15 hp

KURS: Religionsvetenskap för ämneslärare, 61-90 hp

FÖRFATTARE: Martin Ekenvärn

EXAMINATOR: David Gudmundsson

TERMIN: VT 2016

SAMMANFATTNING

Martin Ekenvärn

Kärlekens glädje?

En studie om relationen mellan teologiska ideal och pastorala problem vid forandet av praktisk katolsk etik i *Amoris Laetitia*

Antal sidor: 40

Det är förmodligen många som föreställer sig att religiöst motiverad etik är någonting statiskt och orörligt. Så är det kanske särskilt med katolsk etik. De flesta föreställer sig att katolsk etik formas ovanifrån, av påven och biskopskollegiet och att kyrkans medlemmar sedan måste rätta sig efter detta utan tillstymmelse till inflytande. Är det så? I denna uppsats undersöks relationen mellan de religiösa idealen och de pastorala problemen i syfte att se hur teori och praxis samverkar i formerandet av den katolska etiken. Den teoretiska utgångspunkten för arbetet är de fyra modeller för hur teori och praxis påverkar varandra som Niclas Lindström lyfter fram. Det material som undersöks är den katolska kyrkans nyligen utgivna post-synodala exhortation *Amoris Laetitia*, som översatt till svenska kan kallas ”Kärlekens glädje”. Genom att undersöka vilka ideal, problem och åtgärder som nämns i exhortationen och genom att jämföra undersökningen med tidigare forskning om doktrinär utveckling inom den katolska kyrkan mynnar arbetet ut i en slutsats: Katolsk etik utvecklas och förtydligas långsamt genom att biskoparna fastställer läror utifrån teologiska ideal, i frågor som de vanliga medlemmarna sätter på agendan utifrån pastorala problem. Slutligen presenteras förslag på hur lärare i religionskunskap kan använda sig av uppsatsen i sitt arbete på ett sätt som uppfyller Skolverkets mål.

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte	2
Frågeställningar:	2
Metod och genomförande.....	2
Material.....	3
Teori.....	4
Bakgrund.....	6
Koncilium, synod och exhortation	6
Den naturliga lagen.....	7
Synd och dess konsekvenser i katolskt liv.....	7
Tidigare forskning	9
Doktrinär utveckling i katolska kyrkan.....	9
Förändrad äktenskapssyn under 1900-talet?.....	10
Förändrad syn på religionsfrihet under 1900-talet.....	10
Katolska kyrkans relation till samtida etik.....	12
Undersökning.....	13
1. Ideal för en katolsk familjesyn.....	14
2. Faktorer som hotar familjeidealen	18
3. Åtgärder	23
Sammanfattning.....	31
Analys.....	33
Metoddiskussion.....	36
Didaktisk tillämpning i gymnasieskolan.....	37
Referenser:.....	39

Inledning

I would make it clear that not all discussions of doctrinal, moral or pastoral issues need to be settled by interventions of the magisterium. Unity of teaching and practice is certainly necessary in the Church, but this does not preclude various ways of interpreting some aspects of that teaching or drawing certain consequences from it. This will always be the case as the Spirit guides us towards the entire truth, until he leads us fully into the mystery of Christ and enables us to see all things as he does.¹

Många svenskar skulle förmodligen säga att den katolska kyrkan är både konservativ och toppstyrd. En vanlig föreställning är att påven sitter högst upp i en teokratisk pyramid med näsan begravd i Bibeln och kyrkofäderna. Avskild från vanliga människors vardag predikar han sedan att preventivmedel, abort och HBTQ är fel.² Sedan Jorge Mario Bergoglio år 2013 blev vald till påve och tog sig namnet Franciskus har både fruktan och förhoppningar väckts om att någon form av förändring ska ske i lärofrågor. Bara några månader efter sitt tillträde uttryckte påven sin vision om att kyrkan inte ska vara ett kapell för några få utvalda, utan hellre ett fältsjukhus efter slaget för de sårade, vilket skapade rubriker såsom ”påven tar ställning för homosexuella”.³ Samtidigt har Vatikanens medierådgivare Greg Burke beskrivit påven som en lojal kyrkans son som presenterar tunga sanningar med en stor dos nåd.⁴

Hur man än uppfattar påven kan nog de flesta skriva under på att han har ett särskilt intresse för den del av den katolska tron som är barmhärtighet. I skrivande stund pågår fortfarande det barmhärtighetens jubelår som påven Franciskus utropade. Påven Franciskus sammankallade också en stor familjesynod vars syfte var att finna en barmhärtig pastoral väg i svåra etiska familjefrågor. Familjesynoden mynnade slutligen ut i en påvlig exhortation vid namn *Amoris Laetitia*, som är en sorts uppmaning och vädjan till såväl präster som medlemmar från påven. Den centrala frågan i dokumentet tycks vara hur kyrkan ska lyckas balansera sina konservativa ideal mot den pastorala verklighet där kyrkans medlemmar drar sig undan kyrkan när de inte lyckas leva upp till idealbilden. Kan rekommendationerna i *Amoris Laetitia* lyckas förena traditionens bindande auktoritet med barmhärtiga, nytänkande, pastorala åtgärder och vad säger svaret om hur etiken formas i den katolska kyrkan?

---

¹ Post-synodal apostolic exhortation *Amoris Laetitia* of the Holy Father Francis. To bishops, priests and deacons, consecrated persons, Christian married couples and all the faithful on love in the family. s.4

² Marteus, Ann-Charlotte. (2013). Kvinnor och barn sist för Vatikanen. *Expressen*. 2013-02-13

³ Zuiderveld, Roland. Påven tar ställning för homosexuella. *SVT*. 2013-09-19

⁴ Glatz, Carol. Vatican's media adviser offers "Top-10" ways to understand Pope Francis. *Catholic News Service*. 2013-10-22.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur den katolska kyrkans familjeetik blir till i klyftan mellan ideal och verklighet i den katolska kyrkans post-synodala exhortation *Amoris Laetitia*.

Frågeställningar:

Tre frågeställningar används för att utifrån exhortationen se hur katolsk etik formas:

1. Vilka ideal beskrivs?
2. Vilka faktorer sägs utmana idealen?
3. Vilka åtgärder förespråkas?

Metod och genomförande

Metoden bygger på kvalitativ metodik, men är konstruerad särskilt för den här uppgiften:

Steg 1: Kritisk läsning och sortering utifrån frågeställningarna

*Amoris Laetitia*s 256 sidor lästes i sin helhet tre gånger, en gång per frågeställning. Under läsningen ställdes tre olika frågor till texten utifrån uppsatsens frågeställningar: ”Hur ska det vara?”, ”Hur ska det inte vara?” och ”Hur ska vi lösa det?”. Under genomläsningen markerades texten med hjälp av tre olika understrykningspennor för att visa vilken frågeställning de understrukna citaten relaterade till. Alla understrykningar fördes sedan in i ett textdokument i datorn där citaten sorterades utifrån vilken frågeställning de tillhörde. Citat som passade in under flera frågeställningar styckades upp och sorterades rätt. Den totala mängden citat var efter detta steg nio sidor ideal, tio sidor problem och tretton sidor åtgärder.

Steg 2: Kategorisering och kondensering av texten

Under varje frågeställning genomfördes en inbördes tematisk sortering utifrån vilken typ av ideal, problem eller åtgärd citatet berörde. Vid sorteringen växte de underrubriker fram som finns återgivna i undersökningens disposition. Citaten kondenserades sedan ner till en kortare, återberättande text. Om flera citat handlade om samma ämne slogs de försiktigt samman, vilket i texten indikeras av att flera fotnoter står tillsammans. Den kondenserade texten placerades till sist i undersökningsdelen, sorterad efter frågeställning och underrubrik.

Steg 3: Analys

Undersökningen ställdes slutligen i relation till bakgrund, tidigare forskning och Niclas Lindströms fyra modeller för relationen mellan teori och praxis, som strax ska presenteras.

Material:

Som en guide till *Amoris Laetitia* följer här en sammanställning av exhortationens disposition tillsammans med en beskrivning av kapitlens innehåll, med sidnummer inom parentes:

The joy of love (3-6) - Förord som presenterar och motiverar ämnet tillsammans med några ord om synodens och exhortationens tillkomstprocess.

1. *In the light of the word* (7-21) - ”För att sätta rätt ton” är första kapitlet en presentation av relevanta Bibeltexter om äktenskap, familj, barnuppfostran, lidande, arbete och kärlek.

2. *The experiences and challenges of families* (23-46) - Det andra kapitlet innehåller en genomgång av de problem kyrkans gräsrotter velat göra sina biskopar uppmärksamma på inför synoden.

3. *Looking to Jesus: The vocation of the family* (47-69) - I dokumentets tredje kapitel sammanfattas den katolska kyrkans lära om äktenskap och familj.

4. *Love in marriage* (71-123) - Efter en lång inledande ”predikan” utifrån aposteln Paulus berömda lovprisning av kärleken, beskrivs hur kärleken i ett katolskt äktenskap bör fungera.

5. *Love made fruitful* (125-150) - I kapitlet presenteras primärt synen på fruktsamhet, barn, barnuppfostran och föräldraskap, men även synen på äldreomsorg och släktskap i allmänhet.

6. *Some pastoral perspectives* (151-196) - Kapitel sex innehåller förslag på nya metoder som kan förbättra kyrkans pastorala omsorg.

7. *Towards a better education of children* (197-219) - Barnuppfostran i familj, kyrka och skola diskuteras.

8. *Accompanying, discerning and integrating weakness* (221-243) - Här presenteras hur kyrkans och i synnerhet prästernas attityd och bemötande av människor i irreguljära situationer bör se ut.

9. *The spirituality of marriage and the family* (245-256) - Som en avslutning på exhortationen betonas vikten av att familjerna har ett andligt liv och aktivt deltar i kyrkans verksamhet.

Teori

Hur ser relationen ut mellan lära och praxis i katolsk familjeetik? Som hjälp att besvara frågan kommer detta arbete utgå från Niclas Lindströms sammanställning av fyra modeller för hur ideal och praxis kan interagera med varandra. Lindström är doktor i etik och lektor vid Umeå universitet.

1. Top-down-modellen

Tanken är att man i denna modell låter teorin forma praxis. Lindström beskriver att teorin kan bygga på helt olika idéer och ger först Arne Naess (1912-2009) begrepp *ultimate beliefs* som exempel. Begreppet kan förklaras såsom yttersta trosföreställningar med bakgrund i antingen religiösa eller filosofiska övertygelser. Ett helt annat exempel på idé är Jeremy Benthams (1748-1832) utilitarism, där nyttan står i centrum. Modellen kan alltså sägas utgå från vitt skilda former av system för etiska principer utifrån vilket man genom deduktion kan framställa riktlinjer för enskilda handlingar.⁵ Det verkar därmed som att Top-Down-modellen är tämligen flexibel ifråga om vilken typ av etisk modell eller teori som styr praxis, men modellen är mycket strikt ifråga om att teorierna verkligen måste stå över praxis.

2. Bottom-up-modellen

Modellen är, precis som namnet antyder, motsatsen till Top-Down-modellen. Utifrån ett eller flera praktiska fall eller observationer kan man dra slutsatser som mynnar ut i en teori av etisk karaktär. Lindström nämner att David Hume (1711-1776) gjorde åtskillnad på hur någonting är och på hur någonting bör vara. Faktapåståenden beskriver hur någonting är, och kan därmed vara sanna eller falska. Normativa utsagor om hur någonting bör vara har en annan sorts anspråk än sanning. Applicerat kan Bottom-up-teorin därmed sägas vara en induktiv teori som utifrån en eller flera verkliga situationer rör sig från sitt deskriptiva avstamp vidare till en normativ slutsats.⁶

3. Interaktionsmodellen

Relationen mellan teori och praxis är här en process, i vilken praxis påverkar teorin, som i sin tur sedan påverkar praxis. Enligt Lindström innebär det att man genom induktion kan dra allmänna teoretiska slutsatser utifrån vilka man sedan kan deducera slutsatser angående

---

⁵ Lindström, Niclas. *Förhållandet mellan praxis och teori inom etiken*. Lund: Lunds Universitet, 2012. s. 16-17

⁶ Ibid, s. 18-20

nya praktiska fall. Det verkar alltså handla alltså om en sorts kretslopp av ömsesidig påverkan. Det finns flera underkategorier till denna modell. John Rawls (1921-2002) tanke om reflektiva ekvilibrium har som mål att finna en samstämmighet mellan teori och praktik genom omprövning i mötet med nytt empiriskt material. Ett annat perspektiv, konsensusperspektivet, innebär att människor utifrån sina upplevelser och erfarenheter i en specifik situation diskuterar sig fram till samsyn av rationella skäl. I detta perspektiv är överenskommelser som sluts möjliga att utvärdera och korrigera utifrån nya situationer. Detta liknar enligt Lindström Jürgen Habermas diskursetik. Ett tredje perspektiv är det teleologiska perspektivet, där verksamheten (praxis) styrs av ett specifikt mål (teorin). Interaktionen består i att utövarna genom verksamheten får insikter som sedan leder till förbättring.⁷

4. Praxisorienterad moral-modellen

Till skillnad från övriga teorier så ifrågasätts här teorins roll för berättigandet av handlandet. Det är situationen som avgör hur man bör handla och varken rationalitet eller teorier är nödvändiga för att fatta ett beslut. Till exempel kan känslor eller intuition vara mer användbara än ideal.⁸

Man kan på sannolika skäl anta att den fjärde och sista modellen är irrelevant för denna uppsats eftersom den katolska kyrkan har en stark ideologisk tradition i vilken moralen ständigt relateras till Gud och till kyrkans heliga texter. I denna uppsats vill jag därför huvudsakligen ta mitt teoretiska avstamp i de övriga modellerna i mitt försök att besvara frågan om hur relationen mellan ideal och praktisk verklighet ser ut i *Amoris Laetitia*.

---

⁷ Ibid, s. 20-22

⁸ Ibid, s. 22

Bakgrund

För att läsaren ska kunna tillgodogöra sig arbetet är det av vikt att några centrala begrepp först förklaras. Här följer först en beskrivning av vilket värde en exhortation och en familjesynod har jämfört med kyrkans koncilier. Sedan följer två beskrivningar av begrepp som är centrala inom katolsk moral, nämligen den naturliga lagen och synd.

Koncilium, synod och exhortation

Ett koncilium är ett biskopsmöte som har som syfte att avgöra lärofrågor och fastställa bindande rättsregler. Sju koncilier erkänns av de flesta kyrkor i väst och i öst, nämligen Nicea år 325 e. Kr, Konstantinopel år 381, Efesos år 431, Chalcedon år 451, Konstantinopel år 553 och 680-681 samt Nicea år 787. Den katolska kyrkan erkänner också de fem Laterankoncilierna (år 1123, 1139, 1179, 1215 och 1512-1517), koncilierna i Lyon (år 1245 och 1274), i Vienne (år 1311), i Konstanz (år 1414-1418), i Basel-Ferrara-Florens (år 1431-1445), det Tridentinska mötet (år 1545-1563) och de båda Vatikankoncilierna (år 1869-1870 och 1962-1965).⁹ *Amoris Laetitia* är dock en post-synodal exhortation, inte en konciliär text. En exhortation är ett sätt för påven att kommunicera med de troende utan att fastställa en doktrin. Exhortationer utfärdas ofta efter en biskopssynod och kallas då för post-synodala exhortationer. En synod utgörs av biskopar från hela världen som kommer samman för att i enhet med biskopen av Rom, det vill säga påven, diskutera aktuella frågor som gäller stärkandet av de troendes liv. Synoden fattar inte beslut i lärofrågor likt koncilier, utan utfärdar rekommendationer.¹⁰ Således står kyrkans tidigare koncilier över *Amoris Laetitia* ifråga om auktoritet och betydelse.

Familjesynoden var uppdelad i två faser. Den första synoden ägde rum under oktober 2014, under vilken ledarna för de olika biskopskonferenserna runt om i världen träffades för att diskutera familjernas situation. Diskussionen mynnade ut i en preliminär rapport vid namn *Relatio Synodi* och ett frågeformulär med 39 frågor vid namn *Lineamenta*. Syftet med frågeformuläret var att inhämta svar från kyrkans gräsrotter i olika frågor som rör familjen. Bland annat ville man pröva familjernas kunskap i katolsk lära, undersöka i hur stor omfattning katoliker lever i samboförhållanden, ta reda på vilka andliga behov omgifna och homosexuella par har och undersöka hur man kan fostra en ”livets kultur”. Ungefär ett år

---

⁹ Koncilium, *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/koncilium> (hämtad 2016-05-12)

¹⁰ Vatikanen. Code of canon law. http://www.vatican.va/archive/ENG1104/___P18.HTM (Hämtad 2016-05-12)

senare ägde den andra synoden rum, där de deltagande biskoparna utifrån detta material sammanställde pastorala åtgärder.¹¹

Den naturliga lagen

Den naturliga lagen finns i olika utformningar men de flesta av dessa kan kopplas till Aristoteles. Han hade lagt märke till att moral kunde se lite olika ut i olika kontexter och samhällen, men att alla människor har ett *telos*, det vill säga ett gemensamt mål och mening med sin existens. Resultatet blir en modell där människans moral är universell och gemensam för alla, men kan variera något i olika kontexter. Den katolske medeltida teologen Thomas av Aquino (1225-1274) utformade utifrån Aristoteles tankar den katolska version av läran som är normerande för kyrkans syn på ett gott liv än idag. Läran går ut på att allting i världen har sin plats i en naturlig ordning. Människan har en särställning i denna ordning genom sitt förnuft, genom vilket hon till och med kan förstå och förena sig med denna skapelsens lag. Den eviga lagen finns hos Gud och är identisk med Gud. Via sitt förnuft kan människan komma i kontakt med det telos som Gud lagt ner i skapelsen. Genom att handla förnuftigt och i enlighet med naturen kan människan bli verkligt lycklig. Alla människor kan uppnå detta mål, kristna eller ej, men genom okunskap och passion handlar människan ofta på ett sätt som går emot den och misstar sig därmed ifråga om sitt syfte. Den naturliga lagen vilar på de gudomliga lagen i skapelsen, vilken i sin tur vilar på den eviga lagen. Detta gör att moraliska värden är antingen sanna eller falska, det vill säga är universella.¹²

Synd och dess konsekvenser i katolskt liv

Att synda innebär att man i tankar, ord, gärningar eller underlåtelser bryter mot Guds vilja. Katolsk frälsningslära delar upp synder i två olika kategorier, förlåtliga synder (*peccata venialia*) och dödssynder (*peccata mortalia*), utifrån första Johannesbrevet 5:16-17 i Bibeln. Om man som katolik begår en dödssynd förlorar man nåden, och därmed förhindras vägen till frälsning och himmelsk salighet helt. De troende måste då skyndsamt försonas med Gud igen via en präst. Det sker genom ånger, bikt, avlösning och botgöring. Om man däremot begår en förlåtlig synd så förhindras inte vägen, men den försvåras. För de förlåtliga synderna krävs inte heller bikt eller bot, det räcker med ett botfärdigt sinne. Katolska kyrkan uppmuntrar dock de troende att bikta alla sorters synder som en del av det kristna

---

¹¹ Vatican releases public questionnaire to prepare for synod on families. *Rome Reports*. 2013-11-06.

¹² Andersson, Dan-Erik. *En moral för hela världen? En analys av Hans Kungs Projekt Weltethos*. Lund: Studentlitteratur AB, 2006. s.109-110

andaktslivet.¹³ För att en synd ska vara en dödssynd måste tre kriterier uppfyllas samtidigt. Synden måste ha något allvarligt som objekt, måste begås vid fullt medvetande och måste begås i fullt samtycke. Vad som är allvarligt utgår från de tio budorden, vilka Jesus sammanställde i Markus evangelium 10:19. De troende ska inte dräpa, inte bryta ett äktenskap, inte stjäla, inte vittna falskt eller ta ifrån någon det som är hans. Dessutom ska man hedra sin far och sin mor. Kyrkan rangordnar dödssynderna inbördes och mord anses till exempel värre än att stjäla. Ett brott mot ett av budorden är dock en allvarlig synd oavsett vilket budord det gäller. Att ha ett fullt medvetande och ett fullt samtycke innebär att man har full kännedom om att handlingen bryter mot Guds lag men att man ändå väljer att handla så utan tvång. Ingen människa kan dock anses vara helt okunnig om den moraliska lagen, som finns inskriven i människans samvete.¹⁴ Synder som begås av dumhet, i affekt eller av vana räknas ändå vanligen inte in bland dödssynderna.¹⁵

Den första och svåraste konsekvensen för en katolik som har begått men inte biktat en dödssynd är alltså att vägen till himmelen stängs tills dess att hon ångrar sin synd och biktar sig. Den andra konsekvensen är en följd av den första konsekvensen. Dessa katoliker får inte delta i eukaristin, det vill säga i det katolska nattvardsfirandet, eftersom de inte befinner sig i *nådens tillstånd*.¹⁶ Massmedias bevakning inför och under den familjesynod som ligger till grund för *Amoris Laetitia* har fokuserat på omgifta katoliker och homosexuella par, vilka anses befinna sig en särskilt svår pastoral situation. Medan en frånskild person som väljer att leva i celibat under resten av sitt liv kan få förlåtelse för sin synd genom ånger och bikt befinner sig omgifta och homosexuella i en situation där de tvingas välja mellan sin kärlek till sin nya partner och Guds förlåtelse i bikten. Så länge de inte ångrar sin relation och avslutar den kan de nämligen inte få prästens avlösning och syndernas förlåtelse.¹⁷

---

¹³ Beskow, Per och Persson, Per Erik. Bot, synd, dödssynd, *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bot> (hämtad 2016-05-12)

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/synd> (hämtad 2016-05-12)

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/d%C3%B6dssynd> (hämtad 2016-05-12)

¹⁴ Katolska kyrkans katekes, artikel 1854-1860. <http://www.katekesen.se/index.htm?kkk1846-.htm#1854> (hämtad 2016-05-12)

¹⁵ Stockholms katolska stift. Katolska kyrkan – en snabbkurs. <http://www.katolskakyrkan.se/katolska-kyrkan-i-sverige/katolska-kyrkan-en-snabbkurs/var-tro-fran-a-till-o/s-sakrament-sjukkommunion-skarseld-spiritualitet-synd> (hämtad 2016-05-12)

¹⁶ Who can receive communion? *Catholic answers*. 2004-08-10

<http://www.catholic.com/tracts/who-can-receive-communion>

¹⁷ Oenighet ifråga om skilsmässa och omgifte. *Signum*. 2014-10-09.

<http://signum.se/oenighet-ifraga-om-skilsmassa-och-omgifte/>

Tidigare forskning

Amoris Laetitia är ett nytt dokument, men flera viktiga forskningsinsatser har tidigare gjorts i syfte att undersöka hur katolsk lära blir till, utvecklas och relaterar till dagens etik:

Doktrinär utveckling i katolska kyrkan

John E. Thiel, professor i religionsvetenskap vid universitetet i Fairfield, utgår från konciliet i Trident (1545-1563) när han beskriver var någonstans auktoriteten att utforma katolsk lära finns. Jesus Kristus, uppfylld av den helige Ande, beskrivs som den enda källan till evangeliets sanna budskap. Detta budskap traderades sedan till kyrkan genom hans apostlar. En del av denna tradition är skriftlig medan en annan del fördes vidare muntligen och genom kyrkans seder och bruk. Thiel berättar att budskapet i Trident är utformat i polemik med Martin Luthers tes om att Bibeln är de kristnas enda auktoritet och att den katolska traditionen utgörs av mänskliga korrupta tolkningar. Konciliefäderna i Trident bemötte Luthers teser genom att fastställa att ekumeniska koncilier, påvliga uttalanden och ortodoxa kyrkofäder också är inspirerade av den helige Ande. Uttalandet i Trident mynnade med tiden ut i att mer fokus lades på påven. Allt fler påvliga encyklikor publicerades och under det första Vatikankonciliet år 1870 formulerades dogmen om att påven är ofelbar i lärofrågor under specifika omständigheter. Under det andra Vatikankonciliet 1962-1965 betonades åter den gudomliga uppenbarelseens enhet och ömsesidighet genom det starka bandet mellan Bibeln och traditionen. Konciliefäderna menade att Bibeln och traditionen kommer ur samma källa och har samma mål och syfte. Traditionen blir enligt Thiel även synlig i firandet av mässan, i Mariafromhet och i den lokala biskopens pastorala ledarskap.¹⁸

Thiel berättar att Johann Sebastian von Drey (1777-1853) i sin uppsats *Kurze einleitung in das studium der theologie*, utgiven år 1819, var en av de första som beskrev den katolska traditionen som levande och inte som ett dött minne från en svunnen tid. I traditionen finns enligt Drey fasta och rörliga element. Det fasta elementet är *dogmer* som genom doktriners utveckling i historien blivit en färdig och avslutad renlärig sanning. De rörliga elementen är kyrkans pågående liv under utveckling. De sistnämnda bör anses vara kristna sanningar som ännu inte utvecklats färdigt. Drey kritiserade hyperortodoxi som förnekar doktrinär rörlighet. Han betonade att man kan förlora sanningen antingen genom att falla ifrån den eller genom att bli akterseglad av den. Enligt Thiel var det sedan John Henry Newman (1801-1890) som

---

¹⁸ Thiel, John E. The aesthetics of tradition and the styles of theology. (2014). s. 797-798, 802
DOI: 10.1177/0040563914548654

förde in doktrinär utveckling i den teologiska huvudfåran 1845 genom sin uppsats *Essay on the development of christian doctrine*. Newman beskrev den doktrinära utvecklingen som ett mentalt klagörande av en idé, vars innehåll är apostoliskt och sanning i sig självt, men som förstås och uppskattas steg för steg genom tiden och kulturen. Han ansåg att ortodoxin som kyrkan hänvisar till också har kommit till genom historisk utveckling. Tankar om doktrinär utveckling misstänkliggjordes av kyrkans auktoriteter under det tidiga 1900-talets modernistiska kris, men sedan det andra Vatikankonciliet har det kommit att betraktas som ett axiom. Katolska teologer har genom detta axiom kommit att betrakta sina egna tolkningsansträngningar som möjliga framtida bidrag till en större doktrinär förståelse och som ett fördjupande i trons mysterium.¹⁹

Förändrad äktenskapssyn under 1900-talet?

John J. Coughlin, franciskansk präst och professor i religionsvetenskap vid universitetet i New York, berättar hur den katolska kyrkans syn på äktenskapet har förändrats under 1900-talet. Påve Pius XI:s encyklika vid namn *Casti Connubii*, publicerad 1930, handlade om äktenskapet och utgick från Augustinus tre äktenskapliga huvudingredienser: barn, trohet och stabilitet. Pius XI höll i den fast vid Augustinus syn som säger att barnalstrande och barnens utbildning är äktenskapets primära syfte, vilket även kyrkans kanoniska lag från 1917 hävdar. I det andra Vatikankonciliet dokument *Gaudium et Spes* från 1965 fastställdes det dock att barnalstrande och kärleken mellan makar inte kan separeras från varandra och är lika viktiga mål för äktenskapet. Coughlin menar dock att den förändringen var i linje med den helige Augustinus generella lära eftersom denne uttryckt sina ord i en pastoral kontext där han intog en gyllene medelväg mellan Hieronymus överdrivna asketism och Jovinianus jämställande av äktenskap och kyskhet. Dock menar Coughlin att Augustinus såg sexualitet som något gott som förvrängts av syndafallet till lust, medan påven Johannes Paulus II bröt med Augustinus när han menade att det sexuella begäret också är något positivt.²⁰

Förändrad syn på religionsfrihet under 1900-talet

Yvonne Maria Werner, professor vid historiska institutionen i Lund, ger i sin studie av religionsfriheten och katolsk sociallära en inblick i hur katolsk lära interagerat med samtiden under de senaste trehundra åren. Under 1700-talet började relationen mellan stat och kyrka ifrågasättas mer och mer, inte minst genom franska revolutionens nya sekulära stat och

---

¹⁹ Ibid, s. 808-809

²⁰ Coughlin, J. (2006). Tradition and Development in the Catholic Church's Teaching on Marriage: Response to Cardinal Trujillo. *Ave Maria Law Review* 4(2). s. 575-578

genom den amerikanska rättighetsdeklarationen. Religion skulle inte längre vara samhällets angelägenhet, utan individens. Katolska kyrkan såg detta som sekularisering och utfärdade flera socialpolitiska encyklikor som betonade kyrkans och statens respektive suveränitet såväl som det ömsesidiga behovet av samarbete genom konkordat. Kyrkans läror var vid denna tid präglad av antimodernism, ultramontanism (ökad makt och inflytande för påven, även i andra stater) och nythomism (att konfrontera samtidens ideologi med Thomas av Aquinos läror). Man ansåg sig vara den enda sanna kyrkan, varför alla icke-katolska kristna områden sågs som missionsfält. Under 1800-talet bildades katolska politiska partier i syfte att utnyttja de nya liberala statsbildningarna för att lyfta fram kyrkans frågor. Målet var katolska stater och genom dem konkordat som försäkrade att den katolska kyrkan fick en stark ställning i landet. Under 1900-talet utsattes katoliker för religiösa förföljelser, bland annat i Mexiko, Tyskland och i Polen genom kommunismen och nationalsocialismen. Kyrkan försökte då skapa konkordat som garanterade att de troende fick utöva sin religion. Resultatet av kyrkans hållning blev alltså att katolska kyrkan förespråkade religionsfrihet där de var i minoritetsställning, men inte där de var i majoritetsställning. Amerikanska katoliker fick också problem med sin egen författning, som krävde religionsfrihet. Fler och fler katoliker började vända katolska kyrkan ryggen under 50-talet, både utifrån samhällets modernisering och utifrån den starka avgränsningen mot den icke-katolska världen.²¹

För att tillmötesgå reformsträvorna genomfördes andra Vatikankonciliet (1962-1965), vilket skulle vara av pastoral karaktär snarare än att som tidigare koncilier fördöma villoläror. Under konciliet växer en ny självförståelse fram där kyrkan inte längre står som motsats till samhället, utan istället vill vara en del av det. Andra kyrkor erkändes med förbehållet att den katolska kyrkan är den mest fullkomliga formen av Kristi kyrka. Centrum förflyttades från kyrkans och Guds objektiva rättigheter till den mänskliga personens frihet och värdighet. Kyrkan valde religionsfrihetens väg och avstod från att hävda en privilegierad position i Italiens nya lagstiftning. De mänskliga rättigheterna kom överlag att inta främsta platsen i den katolska kyrkans nya sociallära.²²

---

²¹ Werner, Yvonne Maria. Katolsk politisk doktrin och sociallära. Religionsfrihet och mänskliga rättigheter. *Ortodoxia* 54. (2015) s. 103-108)

²² Ibid, s. 109-112

Katolska kyrkans relation till samtida etik

Peter J. Riga för juridiska och filosofiska resonemang om absolut moral utifrån Johannes Paulus II:s encyklika *Veritas Splendor* från 1993, i vilken den dåvarande påven kritiserade individualismen. Riga beskriver att i samhället är det i många frågor upp till individen själv att bestämma vad som är rätt och vad som är fel. Han ställer detta i kontrast till kyrkan, som fastställt normer utifrån tanken om sanning. Vissa handlingar är därför onda i sig själva, exempelvis folkmord, våldtäkt, tortyr, preventivmedel, homosexuellt sex, mord, sterilisering, abort, med flera. Enligt Riga nämner *Veritas Splendor* tre skäl till att katolsk moralteologi aldrig kan gå ihop med individualismen. För det första har kyrkan traditionellt lärt att mänsklig lycka bara kan uppnås genom att varje person inser sanningen om sin natur och sin kallelse från Gud, medan modernismen och upplysningen betonar fri subjektivitet. För det andra betonar kyrkan att människans natur genom syndafallet korrumpierats så att hon har svårt att förstå godhet och vad som är bäst för henne, varför människan måste förlita sig på Gud såsom laggivare istället för att lita till sig själv. En tredje betoning är att frihet utan ansvar leder till en förödande subjektivitet och modernistisk etik anses vara oförenligt med katolsk tro eftersom den separerar sanningsbegreppet från frihetsbegreppet. Eftersom kyrkan är bärare av den gudomligt uppenbarade sanningen är det bara hon som förmår upprätthålla etiken. Riga ifrågasätter denna påstådda oförenlighet och menar att modern etik inte alls ifrågasätter moraliska auktoriteter, utan snarare behöver dem. Han menar att Jesus bemötte situationer med subjektiva resonemang och att även kyrkan måste vara beredd att förtjäna sin auktoritet genom resonemang och genom att vara en förebild.²³

---

²³ Riga, Peter J. Authority in morality. *American journal of jurisprudence* 41 (1996) S. 317-314)

Undersökning

Under detta avsnitt presenteras granskningen av *Amoris Laetitia*. För att läsaren ska få en tydlig överblick följer här först en beskrivning av undersökningens disposition. Uppställningen utgår från arbetets tre frågeställningar som använts under granskningen av materialet. De underrubriker som presenteras under varje frågeställning är de sammanfattade svar som har växt fram när innehållet i texten har sammanställts.

Undersökningens disposition:

1) Ideal för en katolsk familjesyn:

- a) Både celibat och äktenskap är bra val
- b) Familjen är en avbild av treenigheten och den gudomliga kärleken
- c) Könroller behövs i äktenskapet för skapelseordningens och barnens bästa
- d) Sexualiteten är fruktsam, passionerad och balanserad
- e) Kärlekens lov i första Korintierbrevets trettonde kapitel
- f) Trohet som ett frivilligt men livslångt löfte

2) Faktorer som utmanar familjeidealen:

- a) En tidsanda präglad av individualism och konsumism
- b) Krävande arbetsliv och ekonomi
- c) Dålig gemenskap och kommunikation i samhället
- d) Obalans mellan makarna
- e) Ett uppluckrande av det katolska familjeidealet
- f) Brister i kyrkans bemötande och undervisning

3) Åtgärder:

- a) Kyrkan måste ge bättre undervisning
- b) Kyrkan måste ge bättre pastoral omsorg
- c) Kyrkans medlemmar måste låta sig formas
- d) Stater och samhällen måste påverkas

Under kommande sidor presenteras innehållet mer utförligt.

1. Ideal för en katolsk familjesyn

a) Både celibat och äktenskap är bra val

Celibat och äktenskap är två olika sätt att älska. Enligt aposteln Paulus kan man inte säga att giftermål är bättre eller sämre än celibat. Alla människor har olika gåvor och behov. Att leva som ”jungfru” är en form av kärlek som behövs eftersom ogifta fokuserar på Gud snarare än på sin äkta hälft. Att vara jungfru är också ett tecken för omvärlden eftersom det livet återspeglar friheten i himlen, där inga äktenskap finns, samt den kärlek som inte behöver äga någon. Ogifta bör ge mycket engagemang till sin familj, kyrka och sitt yrkesliv.²⁴

b) Familjen är en avbild av treenigheten och den gudomliga kärleken

Den som studerar äktenskapet kan förstå treenighetens mysterium.²⁵ Den treeniga gudsbilden är inte ensamhet, utan en gemenskap mellan Fader, Son och Ande.²⁶ Man, kvinna och barn avbildar treenigheten.²⁷ Guds kärlek reflekteras i ansiktet när en man och kvinna ser på varandra och när de får barn blir det en levande ikon som uppenbarar Frälsaren.²⁸ Äktenskapets exklusiva och definitiva kärlek visar relationen mellan Gud och sitt folk.²⁹ Äktenskapet är som relationen mellan Kristus och kyrkan, visar vad som hände på korset och kan förstås när makarna ger sig till varandra i en fri, trogen och exklusiv kärlek intill döden med öppenhet för nytt liv.³⁰ Om äktenskap saknar passion eller glädje kan de inte symbolisera förbundet mellan människan och Gud.³¹ Jesus jordiska familj var en vanlig familj i kontakt med samhället och Jesus växte inte upp i en snäv och kvävande relation till Maria och Josef utan interagerade med sin storfamilj, sina släktingar och vänner.³²

c) Könroller behövs i äktenskapet för skapelseordningens och barnens bästa

Äktenskap och sexualitet är reserverat för man och kvinna i ett ouplösligt äktenskapligt förbund.³³ De får inte dominera varandra. Dominans är en konsekvens av syndafallet och ett tecken på självskhet.³⁴ Ett barn behöver både en far och en mor för att utvecklas på ett

---

²⁴ Post-synodal apostolic exhortation *Amoris Laetitia* of the Holy Father Francis. To bishops, priests and deacons, consecrated persons, Christian married couples and all the faithful on love in the family. s. 117-120

²⁵ *Ibid*, s. 9

²⁶ *Ibid*, s.10, 55

²⁷ *Ibid*, s.20

²⁸ *Ibid*, s.9-10

²⁹ *Ibid*, s.54

³⁰ *Ibid*, s.55-56, 222

³¹ *Ibid*, s.105-106

³² *Ibid*, s.139

³³ *Ibid*, s.48-49, 62, 90

³⁴ *Ibid*, s.15, 106-107

harmoniskt sätt. Tillsammans visar makarna Guds moderliga och faderliga ansikte och lär ut värdet av ömsesidighet, givande och tagande.³⁵ Moderns ömhet ger barnet självförtroende, en varm bild av världen, intimitet och empati. Fadern sätter gränser, utmanar omvärlden, visar behovet av hårt arbete och ger maskulin kärlek.³⁶ Både mannen och kvinnan ska arbeta hårt. I Bibeln bygger mannen samhället och kvinnans arbete sker mestadels i hemmet. En större betoning på kommunikation kan göra att hemsysslorna fördelas på ett mer humant sätt.³⁷ Makarna måste lära sig förhandla så att det blir två vinnare.³⁸ Flexibilitet i könsrollerna och ansvaren kan behövas i parets specifika situation, men båda könen närvaro skapar den bästa miljön för ett barn.³⁹ Kvinnans önskan att nå personliga mål, utveckla förmågor, önskan att studera och arbeta ska höras, men moderns närvaro i ett barns liv är särskilt viktig under livets första månader. Avsaknad av moderlig feminin närvaro är ett hot mot världen och även om feminism är uppskattat är de former av feminism som nedvärderar moderskap inte bra.⁴⁰ Maskulinitet och femininitet är inte rigida kategorier. Hushållssysslor och anpassning till sin hustrus arbetsschema förtar inte maskulinitet och barn behöver se att det är normalt med utbyten i hemmet. Om man överdriver maskulint och feminint hindrar man barnen att se ömsesidigheten i äktenskapet. Man får inte hindra den individuella utvecklingen och få barn att tro att det inte är maskulint med konst eller dans, eller att ledarskap inte är feminint.⁴¹ Det biologiska könet och de sociokulturella könsrollerna kan särskiljas från varandra men inte separeras.⁴² Familjen är ett barns första skola i värderingar⁴³ och relationen mellan syskon är en skola för frihet och fred. I familjer lär vi oss att hedra våra föräldrar, leva i enhet, och lär oss omtanke och att hjälpa andra.⁴⁴ Där utbildas också barnen i tron.⁴⁵ Skolor ersätter inte föräldrar, de kompletterar dem.⁴⁶

---

³⁵ Ibid, s.131

³⁶ Ibid, s.133

³⁷ Ibid, s.17-18, 24

³⁸ Ibid, s.167

³⁹ Ibid, s.133

⁴⁰ Ibid, s.132

⁴¹ Ibid, s.215

⁴² Ibid, s.45

⁴³ Ibid, s.206

⁴⁴ Ibid, s.143-144, 147-148)

⁴⁵ Ibid, s.13-14

⁴⁶ Ibid, s.66

d) Sexualiteten är fruktsam, passionerad och balanserad

Människan ska vara en fruktsam medskapare till Skaparen.⁴⁷ Föräldrar är som olivträd och barn är som sticklingar till olivträdet. Föräldrar är hörnstenarna i en huskyrka och barnen är levande stenar i bygget.⁴⁸ Barnen är en gåva och en frukt av föräldrarnas kärlek. De har en okränkbar rätt till liv och i en livmoder kan de aldrig anses vara en annan människas ägodel.⁴⁹ De har en plats i Guds hjärta från befruktningen.⁵⁰ Äktenskap handlar inte bara om barnalstrande. Makarna ska bli ett också i harmoni, inre närhet och hjärta.⁵¹ Ett obegränsat barnalstrande är inte ett ansvarsfullt föräldraskap.⁵² Par som inte kan få barn har ett lika giltigt äktenskap.⁵³ Om par adopterar eller tar hand om fosterbarn ska det alltid ske med barnens bästa i åtanke och par som tar emot handikappade barn är särskilda förebilder.⁵⁴ Sexualiteten är en Guds gåva och inte ett nödvändigt ont. Gud älskar när människan njuter och gläder sig och gifta par gör Guds vilja när de gläder sig i varandra. Sexuellt begär är hälsosamt och kärlek har en erotisk dimension.⁵⁵ Sexualitet får inte bara bli en generös självupppoffring, man måste också kunna ta emot kärlek och acceptera sina egna behov.⁵⁶ Sexualupplysning ska utveckla en hälsosam måttlighet som inte objektifierar, ger besatthet vid genitalier, eller minskar vår förmåga att älska. Det är oansvarigt att uppmuntra barn att leka med sina kroppar eftersom de saknar mognad, värderingar och äktenskapets ömsesidiga mål och engagemang.⁵⁷ Gammal kärlek är inte längre upptänd av känslor och impulser och äktenskapets vänskap varar långt efter att den erotiska passionen har lagt sig.⁵⁸

e) Kärlekens lov i första Korintierbrevets trettonde kapitel

Dokumentet fördjupar aposteln Paulus beskrivning av kärleken. Kärleken är tålmodig men accepterar inte dålig behandling, misshandel eller utnyttjande. Den ger andra rätt att leva i världen även om de irriterar mig eller tänker annorlunda. Inte som en passiv attityd, men som en aktiv kreativ interaktion. Kärleken är goda handlingar och inte bara känslor. Den uppskattar andras framgångar och ser dem inte som ett hot, men att bli upprörd över orättvis fördelning är inte avund. Kärleken talar inte för mycket om sig själv, är inte arrogant

---

⁴⁷ Ibid, s.8-9, 20, 127

⁴⁸ Ibid, s.11-12

⁴⁹ Ibid, s.63-65

⁵⁰ Ibid, s.128

⁵¹ Ibid, s.11

⁵² Ibid, s.127

⁵³ Ibid, s.136

⁵⁴ Ibid, s.37, 137

⁵⁵ Ibid, s.110-112

⁵⁶ Ibid, s.116

⁵⁷ Ibid, s.212-213

⁵⁸ Ibid, s.90-91, 95-96

eller uppblåst inför andra. Den förstår, visar omsorg och omfamnar de svaga. Den är inte arrogant, dominant eller tävlingsinriktad även om man äger stor kunskap. Den utvecklar sinnet, känslorna och lyssnandet genom artighet. Den respekterar andras frihet och integritet. Den är generös, älskar andra mer än sig själv, överskrider krav på rättvisa, önskar inget i gengäld och lägger ner sitt liv för andra. Den låter inte känslor slå rot i hjärtat utan sluter fred innan dagen är slut och är beredd att offra sig. Kärleken gläder sig över att göra gott för andra och firar tillsammans med den som är glad. Den varken dömer, fördömer, skvallrar eller talar illa om andra. Giftna par visar sin partners bästa sidor och är hellre tysta än talar illa om sin make eller maka. Kärleken litat på och tror det bästa om sin partner genom att inte kontrollera, äga eller spionera. Den är hoppfull och misströstar inte inför framtiden, är alltid beredd att konfrontera alla utmaningar med en positiv attityd. Den ger aldrig upp, och är heroisk och hängiven.⁵⁹

f) Trohet är ett frivilligt men livslångt löfte

Bara den som älskar av fri vilja får giftna sig.⁶⁰ Man ger sig själv totalt, i sexualitet och känslor till någon annan i trohet. Sexualiteten får sin mening i vigselaktens löfte om total överlåtelse som befriar från oklarheter. Äktenskapet är enighet, trohet, öppenhet och ömsesidigt stöd.⁶¹ Det är märkt av passion, men passionen är exklusiv, trogen och öppen för nytt liv och delar allt i ömsesidig respekt.⁶² Överlåtelse är en risk och chansning, men att i en relation inte ta en sådan risk är själviskt, uträknande och småaktigt eftersom det ignorerar den andres rätt till ovillkorlig kärlek.⁶³ Giftna par förblir trogna även om en part blir fysiskt oattraktiv eller inte kan tillfredsställa den andres behov. De tar hand om varandra, gläds över gemenskapen, har en kärlek större än känslor även om den fortfarande kan innehålla känslor. De älskar personen som den är trots konflikter om falnad attraktion eftersom den åldrade kroppen fortfarande uttrycker den personliga identitet som en gång vann dess hjärta.⁶⁴

Dessa sex teologiskt motiverade ideal för en katolsk familjesyn kommer att diskuteras i analyskapitlet i ljuset av Niclas Lindströms modeller för relationen mellan ideal och praxis. Innan dess fortätter beskrivningen av innehållet i exhortationen, härnäst i form av en redogörelse för vilka faktorer som enligt *Amoris Laetitia* hotar de ovanstående idealen.

---

⁵⁹ Ibid, s.72-89

⁶⁰ Ibid, s.164

⁶¹ Ibid, 52-60

⁶² Ibid, s.94

⁶³ Ibid, s.99

⁶⁴ Ibid, s.120-122

2. Faktorer som hotar familjeidealen

a) En tidsanda präglad av individualism och konsumism

Individualism försvagar familjeband, isolerar familjemedlemmar, fokuserar på ägodelar och nöjen, föder intolerans, misstro, självcentrering, arrogans och rädsla för engagemang. Personligheten formas av begären, som anses vara absoluta. Familjen blir en tillflyktsort när den passar. Frihet förvrängs till avsaknad av sanning, värden och principer. Hängivenhet, exklusivitet och stabilitet byts mot bekvämlighet, rädsla för ensamhet och oro att relationer ska skymma personliga mål.⁶⁵ Medmänniskor ses som besvärliga eller som hot, vilket ger trångsynthet och brist på glädje.⁶⁶ Känslor av otillfredsställelse och besvikelse eller känslor för andra personer förstör äktenskap.⁶⁷ Sökande efter njutning hindrar oss att bli nöjda.⁶⁸

Konsumtionssamhället urholkar skönhet och skapar en fantasivärld där ingen åldras, blir sjuk eller dör. Allt, även människor, kan köpas, ägas och konsumeras.⁶⁹ Man går från relation till relation i tron att kärlek kan stängas av eller på utifrån hur konsumenten bedömer fördelarna och nackdelarna. Man räds permanent engagemang, har en besatthet över fritid och ser relationer som engångsprodukter att klämma ur och slänga bort. Man ser bara till sig själv och sina egna behov och begär. Gamla äktenskap bryts när man söker ”självständighet” och förkastar att bli gamla tillsammans och stödja varandra.⁷⁰ Sexualiteten är en avpersonaliserad, ohälsosam självhävdelse eftersom kroppar används och slängs bort när de inte längre tilltalar. Den förvridda självförståelsen och försöken att ”finna sig själv” föder dominans, arrogans, utnyttjande, perversiteter och våld. Även inom äktenskap och familj blir sex en källa till lidande och manipulation.⁷¹ Sexuellt utnyttjande av barn är särskilt allvarligt när det sker där barn ska vara som mest säkra, i familjer, samhällen och i kristna institutioner.⁷² Kulturen präglas av narcissism och ett föränderligt och omoget känsloliv. Pornografi, prostitution och kommersialisering av kroppen är utbredd. Äktenskapsproblem konfronteras utan tålamod och mod att reflektera, offra sig och förlåta varandra. Misslyckanden leder till nya komplexa relationer och familjesituationer som är problematiska

---

⁶⁵ Ibid, s.24-26

⁶⁶ Ibid, s.143

⁶⁷ Ibid, s.179-180

⁶⁸ Ibid, s.95

⁶⁹ Ibid, s.96, 102

⁷⁰ Ibid, s.29

⁷¹ Ibid, s.113

⁷² Ibid, s.35

för det kristna livet.⁷³ Många förstår inte att ett ja under vigseln gäller tills döden åtskiljer. Man säger ja för sin bröllopsdag och glömmer sitt livslånga överlåtande.⁷⁴ En svag, orkeslös kärlek utan överlåtelse hindrar framsteg och tillväxt.⁷⁵ En ensidigt känslomässig och romantisk uppfattning devalverar äktenskapet till något rent institutionellt och byråkratiskt och man bor hellre sambo än fattar definitiva beslut.⁷⁶ Stressen i samhället, den snabba hastigheten, samt organisationen av samhället är kulturella faktorer som strider mot permanenta beslut, skapar osäkerhet och oklarheter.⁷⁷

b) Krävande arbetsliv och ekonomi

Arbetslöshet skapar lidande, hunger och fattigdom. Extrem fattigdom leder till migration, trafficking, organtrafficking och barnprostitution.⁷⁸ Dålig ekonomi, bostadsbrist, arbetslöshet och studier pressar unga att skjuta upp äktenskap.⁷⁹ En norm av dyra bröllop avskräcker också. Fokus på inbjudningar, kläder och fest gör att man kommer till vigseln utmattad, stressad och ofokuserad.⁸⁰ Äktenskap blir stillastående vatten utan spänning och fungerande problemlösning när hopp om framtiden saknas.⁸¹ Ensamstående mödrar är särskilt utsatta. Även om hon kan försörja barnet riskerar hennes frånvaro att skada barnets utveckling.⁸² I många länder leder sjukfrånvaro från jobbet till stora ekonomiska problem. Långa, tunga arbetsdagar och ibland långa perioder hemifrån försvårar umgänget inom familjen.⁸³ Man kommer hem utmattad och orkar inte prata, äta tillsammans eller uppfostra och undervisa barnen. Oro över arbetslöshet, ekonomi och barn hindrar glädje över nuet. Underhållning blir en distraktion och ett beroende.⁸⁴ Droger, alkohol och andra beroenden splittrar familjer, gör unga rotlösa, försummar äldre, skapar föräldralösa barn till levande föräldrar och lämnar ungdomar förvirrade och utan stöd. Våld uppstår när kommunikation saknas, där defensiva attityder råder och där familjeaktiviteter saknas.⁸⁵ Man har svårt att få kvalitetstid tillsammans och man vistas i samma rum utan att märka varandra.⁸⁶ Ekonomin

---

⁷³ Ibid, s.31

⁷⁴ Ibid, s.162-163

⁷⁵ Ibid, s.93

⁷⁶ Ibid, s.30, 224

⁷⁷ Ibid, s.24-25

⁷⁸ Ibid, s.18, 36

⁷⁹ Ibid, s. 30, 33

⁸⁰ Ibid, s.161, 224

⁸¹ Ibid, s.166

⁸² Ibid, s.39

⁸³ Ibid, s.34

⁸⁴ Ibid, s.40, 216

⁸⁵ Ibid, s.40-41

⁸⁶ Ibid, s.97, 171

utarmar också naturen och bidrar till ökenspridningen.⁸⁷

c) Dålig gemenskap och kommunikation i familjerna

Ogifta glöms bort, möter föga uppskattning och isoleras.⁸⁸ Förlovningsperioder varar ofta så kort tid att man inte lär känna varandra tillräckligt bra, vilket skapar en stormig första tid i äktenskapet.⁸⁹ Man gifter sig utan att känna varandra bortom roliga aktiviteter, känslor och attraktion.⁹⁰ Man kommunicerar dåligt kring problem och drar sig hellre undan i tystnad. Vissa delar hellre hemligheter med sina föräldrar och lyssnar mer på dem.⁹¹ En del vet inte heller hur man spenderar tid tillsammans. De flyr till prylar, åtaganden och andra människor för att slippa obekväma närhet.⁹² Många familjer blir också mer isolerade och ensamma i sina problem genom minskat religiöst engagemang och minskat socialt liv.⁹³ En del par drar sig undan samhället och släkten och har inte mer än två-tre samtalsämnen.⁹⁴ I västvärlden är fäder ofta frånvarande från hemmen, upptagna av sitt arbete, sina nöjen och sitt självförverkligande. En del känner sig odugliga eller onödiga och deras auktoritet ses som suspekt. Barnens och föräldrarnas roll blir omvänd, vilket hindrar barnens utveckling, uppfostran och integration i samhället.⁹⁵ Många barn förkastas, överges och rånas på sin barndom och framtid redan vid födseln. Det är skamligt när en del föräldrar säger att barnen var ett misstag.⁹⁶ Barn utan syskon får inte alltid lära sig att samarbeta med andra.⁹⁷ Minskat barnafödande leder till att relationer mellan generationerna försvinner och att fattigdom och förlorat framtidshopp sprids.⁹⁸ Äldre ses som ett besvär, utnyttjas ekonomiskt och ställs inför eutanasi och assisterat självmord.⁹⁹ Industriella och urbaniserade samhällen som glömmer, stöter bort eller är likgiltiga inför äldre fylls av sura och själviska unga människor. Samhällen som klipper av sina egna rötter på det sättet ger en negativ utveckling.¹⁰⁰

---

⁸⁷ Ibid, s.18

⁸⁸ Ibid, s.117

⁸⁹ Ibid, s.165

⁹⁰ Ibid, s.160, 164

⁹¹ Ibid, s.144, 177

⁹² Ibid, s.172

⁹³ Ibid, s.24, 32

⁹⁴ Ibid, s.139

⁹⁵ Ibid, s.44, 134-135

⁹⁶ Ibid, s.126

⁹⁷ Ibid, s.148

⁹⁸ Ibid, s.32

⁹⁹ Ibid, s.38-39

¹⁰⁰ Ibid, s.143-147

d) Obalans mellan makarna

Religiösa skillnader mellan makarna kan skapa spänningar. Om den ena inte är döpt eller inte vill praktisera tron kan det skapa smärta. I vissa länder tvingas kristna hustrur att konvertera till en annan religion.¹⁰¹ En av makarna kan också vara emotionellt omogen pga. händelser tidigare i livet. Kärleken kan då vara som ett barns omätliga kärlek som skriker när den inte får vad den vill, eller som en tonårings kärlek fångad i sina egna känslor och fantasier med förväntan att andra ska fylla den egna tomheten. Att lämna barndomen utan att ha upplevt villkorslös kärlek kan göra det svårt att lita på och öppna sig för andra.¹⁰² En del människor har behov av ömhet men kan inte ge andra glädje och är fast i sina egna behov och begär.¹⁰³ Sexuell dominans förändrar själva strukturen för relationen och den som dominerar andra förlorar också sin egen kropps värdighet när sexualiteten blir eskapism.¹⁰⁴ Stora framsteg i erkännandet av kvinnors rättigheter och deltagande i det offentliga livet har gjorts i världen, men oacceptabla seder där kvinnor utsätts för verbalt, psykiskt och fysiskt våld i hemmet måste elimineras. Likaså könsstymning och en icke-jämlik arbetsmarknad och bestämmanderätt. Surrogatmoderskap och kommersialiseringen av kvinnokroppen i media är två exempel på patriarkala strukturer som ser kvinnan som underlägsen i vår tid. Män som hävdar att dagens samhällsproblem har orsakats av kvinnans emancipation har en falsk och icke-giltig argumentation som bottnar i manlig chauvinism.¹⁰⁵ Barn med olika typer av handikapp kan rubba familjens jämvikt.¹⁰⁶

e) Ett uppluckrande av det katolska familjeidealet

Äktenskap och familj får väldigt lite uppmärksamhet inom politiken.¹⁰⁷ Försvagandet av familjen hotar individens mognad och städers och samhällens värderingar.¹⁰⁸ En del väljer ett självcentrerat singelliv där de ofta byter bostad och jobb och spenderar pengar hur de vill.¹⁰⁹ Många par misstror äktenskapet, lever som sambos och skjuter upp äktenskapet. Makar bryter sina löften och ingår omedelbart nya relationer med andra.¹¹⁰ Människans ökade livslängd kan bli en utmaning för makarna då sexuellt begär inte alltid består hos båda

---

¹⁰¹ Ibid, s.173, 189

¹⁰² Ibid, s.181

¹⁰³ Ibid, s.107

¹⁰⁴ Ibid, s.114

¹⁰⁵ Ibid, s.44

¹⁰⁶ Ibid, s.37

¹⁰⁷ Ibid, s.34

¹⁰⁸ Ibid, s.41

¹⁰⁹ Ibid, s.120

¹¹⁰ Ibid, s.223

makarna i fyra, fem eller sex årtionden.¹¹¹ Samhället har också avtrubbats ifråga om barnens smärta vid skilsmässor. Skilsmässa är ondskefullt och de ökande skilsmässotalen är väldigt oroande.¹¹² En del par kan inte få barn och barnlöshet leder till verkligt lidande för dem. Förståelse för mänsklig svaghet och livets komplexitet är bra, men tekniska framsteg hotar att separera befruktningen från samlaget och söndra odelbara aspekter av verkligheten.¹¹³ Många barn är utomäktenskapliga eller växer upp i en ombildad familj.¹¹⁴

Det finns också en mentalitet som är fientligt inställd till barnalstrande.¹¹⁵ Kyrkan erkänner att fler familjesituationer än äktenskap ger en viss stabilitet, men samkönade relationer och andra relationer som är stängda för nytt liv kan aldrig jämföras med äktenskap. Polygami och arrangerade äktenskap förekommer fortfarande i vissa samhällen. Vissa länder får äktenskapet att framstå som föråldrat genom lagstiftande av alternativa äktenskapslikande former.¹¹⁶ Gender-teorier förnekar skillnaden och ömsesidigheten mellan man och kvinna och eliminerar den antropologiska basen för familjen. Sådana teorier skiljer identiteten och känslolivet från det biologiska könet och gör identitet till ett val som kan förändras över tiden. Även om ambitionen är förståelig så är det allvarligt när genderteorierna görs absoluta, inte får ifrågasättas och dikterar hur barn uppfostras.¹¹⁷ Det är orimligt att internationella organisationer och institut villkorar biståndspengar till fattiga länder med deras villighet att införa lagar som tillåter äktenskap för homosexuella.¹¹⁸

f) Brister i kyrkans undervisning och bemötande

Kyrkan har betonat prokreation men inte tillväxt i kärlek för nygifta par. Man inte gett solida råd eller förstått makars tidtabeller, bekymmer och tankar kring barn. Nästan konstgjorda teologiska ideal för äktenskapet är långt borta från konkreta situationer och praktiska möjligheter och en överdriven idealisering har gjort äktenskapet mindre attraktivt och efterfrågat. Orealistiska förväntningar på det äktenskapliga livet är ett av de främsta skälen bakom skilsmässa.¹¹⁹ Betoning av doktriner, bioetik och moraliska problem är inte tillräckligt stöd. Äktenskapet framställs som en livslång börda snarare än som personlig utveckling och

---

¹¹¹ Ibid, s.121

¹¹² Ibid, s.186-187

¹¹³ Ibid, s.45, 136

¹¹⁴ Ibid, s.35

¹¹⁵ Ibid, s.169

¹¹⁶ Ibid, s.41-42

¹¹⁷ Ibid, s.45

¹¹⁸ Ibid, s.191

¹¹⁹ Ibid, s.167

förverkligande. De troendes samveten har ersatts snarare än formats av kyrkan.¹²⁰ Pastoral energi har slösats på fördömanden istället för att leta proaktiva vägar till lycka. Kyrkans budskap upplevs inte reflektera Jesus attityd och undervisning då han hade både stränga ideal och medlidande inför bräcklighet.¹²¹ Både gifta och ogifta präster saknar ofta den träning som behövs för att möta komplexa familjeproblem.¹²² Människor i kris söker inte pastoral hjälp eftersom de finner den osympatisk, orealistisk och missanpassad för individuella fall.¹²³ Kyrkan är dålig på att ta tillvara på tillfällen att påminna om äktenskapets ideal och kyrkans gemenskap när par som lämnat den kristna gemenskapen återvänder för t.ex. barndop.¹²⁴

Sammantaget har alltså sex olika problemkategorier kunnat sammanställas. Vilken betydelse har medlemmarnas problem haft i formandet i katolsk familjeetik? Även denna fråga kommer att diskuteras i analysdelen i ljuset av Niclas Lindsströms modeller. Innan dess följer en beskrivning av de åtgärder som föreslås i *Amoris Laetitia*.

3. Åtgärder

a) Kyrkan måste ge bättre undervisning

Kyrkan måste söka nya former av kreativ missionsverksamhet utifrån en anda av Kristi kärlek och ömhet, annars blir det bara torr och livlös doktrin.¹²⁵ Kyrkan skulle till exempel på ett bättre sätt kunna använda sig av den helige Valentins dag.¹²⁶ Rätt språk, argument och former av vittnesbörd kan nå unga hjärtan. Att vädja till deras generositet, engagemang, kärlek och heroism inbjuder dem att ta upp äktenskapets utmaning.¹²⁷

Katolska skolor ska hjälpa unga att se på världen med Jesus kärlek och att tjäna Gud. Sexualkunskap med tonvikt på psykologi, pedagogik och didaktik behövs. Den ska vara informativ, komma i rätt tid, vara åldersanpassad och ge träning i att skilja goda influenser från dåliga. Den ska lära ut respekt för kärlekens olika uttryckssätt, ömsesidig omsorg, meningsfull kommunikation, uppskattning av skillnader, att inte vara självupptagen och att

---

¹²⁰ Ibid, s.27

¹²¹ Ibid, s.28

¹²² Ibid, s.153

¹²³ Ibid, s.178

¹²⁴ Ibid, s.175

¹²⁵ Ibid, s.47-48

¹²⁶ Ibid, s.158

¹²⁷ Ibid, s.30

acceptera sin kropp som den är skapad.¹²⁸

Äktenskapsförberedelser inför vigslar ska ge en introduktion till familjelivet, betona dygderna och anknyta till kyrkans övriga sakrament. I förberedelsen är kvalitet viktigare än kvantitet. Äktenskapet måste framställas som attraktivt och försäkra att paret inte ser vigselceremonin som slutet, utan som början på en lång resa. Paret ska ges en realistisk bild av kommande utmaningar och svåra stunder och lägga alla illusioner om en perfekt make eller maka åt sidan. Undervisningen ska fokusera på det äktenskapliga bandet för att hjälpa par att fördjupa sin kärlek och övervinna problem. De ska lära sig acceptera kyrkans lära och få veta vart de kan vända sig vid problem, särskilt biktens sakrament. Risker och problem ska identifieras så att förlovningar som verkar dömda att misslyckas kan brytas av makarna i god tid. Makarna ska diskutera hur de ser på kärlek och engagemang, vad de önskar av varandra och vilket liv de drömmer om tillsammans så att de ser hur mycket de har gemensamt och om de kommer att kunna hålla ihop i längden. Inför vigseln kan paret meditera över bibeltexternas, ringarnas och liturgins betydelse, samt be tillsammans. Liturgin kan då bli en gedigen personlig upplevelse där varje inslag har en innebörd.¹²⁹

Individualism måste bemötas med skäl och motiv för äktenskap och familj.¹³⁰ Äktenskapets fulla ideal ska presenteras, inte en ljummen attityd och relativism som är brist på trohet mot evangeliet.¹³¹ Par ska lära sig att evangelium innehåller värden som svarar mot deras djupaste förväntningar, värdighet, ömsesidighet, gemenskap och fruktsamhet. De ska inte bara undervisas om regler. Kyrkans budskap måste förkasta alla kulturella, sociala, politiska och ekonomiska faktorer som hindrar ett autentiskt familjeliv och leder till diskriminering, fattigdom och våld.¹³² Nygifta ska uppmuntras att vara generösa med att föda nytt liv, men makarna måste själva beräkna sina egna möjligheter både materiellt, andligt och socialt då det bara är de själva som bestämmer. Preventiva metoder som inte strider mot naturlagarna, respekterar makarnas kroppar, uppmuntrar ömhet och fostrar till autentisk frihet ska uppmuntras. Större betoning måste dock läggas vid att barn är en gåva som Gud förnyar världen genom.¹³³ Familjer ska uppmuntras till frekvent bikt, andlig vägledning, reträtter och

---

¹²⁸ Ibid, s. 210-214

¹²⁹ Ibid, s.155-165

¹³⁰ Ibid, s. 26

¹³¹ Ibid, s.238-239

¹³² Ibid, s.153

¹³³ Ibid, s.168

enskild bön.¹³⁴

b) Kyrkan måste ge bättre pastoral omsorg

Kyrkan kallar alltid till perfektion och större gensvar för Gud, men måste samtidigt upprätta sina svagaste barn i deras skadade och ansatta kärlek. Kyrkans uppdrag är som fältsjukhusets och den viktigaste pastorala uppgiften är att stärka familjernas kärlek och att hela deras sår.¹³⁵ Präster måste se på alla som deltar i kyrkans liv på ett ofullständigt sätt med Kristus ögon. De måste göra individuella urskiljningar i bikt och själavård, förstå situationernas komplexitet, och att det finns situationer där människor finner det svårt att handla annorlunda, samt ta hänsyn till att människor mår dåligt. Generella regler ska upprätthållas, men ansvaret är inte ärsamma i alla situationer. En urskiljning av personens samvete måste därför göras och samvetet måste integreras bättre i kyrkans praxis där krockar sker, men varje ansträngning ska göras att utveckla ett upplyst samvete. Den pastorala omsorgen ska vara nådefull och hjälpsam och borgerligt gifta ska visas respekt.¹³⁶ Kyrkan har fått ett stort underlag av situationer och faktorer och det kan därför inte längre sägas att alla irreguljära familjesituationer är dödssynder.¹³⁷ Blivande präster behöver utöver doktriner även tränas att reflektera mer över sin egen bakgrund och sina erfarenheter. Vissa präster kommer från trasiga hem och utbildningen måste ge dem mognad och balans inför tjänstgöringen. Deras tid i prästseminariet kan kombineras med tid i församlingen som ger dem kontakt med familjelivets verklighet.¹³⁸

Prästernas traditionella pastorala omsorg behöver kompletteras. Den huvudsakliga omsorgen ges i församlingen, men särskilda pastorala ansträngningar att nå ut till familjer kan göras.¹³⁹ Familjer, lärare, rådgivare, läkare, socialarbetare, familjeadvokater, psykologer, sociologer, äktenskapsterapeuter och lekmän kan assistera i pastoral omsorg för familjer. Kurser och program för pastoralt arbete, diskussionsgrupper, gemenskap med andra par och reträtter för par kan vara hjälpsamma.¹⁴⁰ Erfarna, tränade gifta par kan ha en särskild roll att spela i omsorg om yngre par, som ska uppmuntras vara öppna för barn, be tillsammans och delta i mässan. Äldre par kan ge råd i kriser och lära yngre par att bättre ta vara på sin

---

¹³⁴ Ibid, s.172

¹³⁵ Ibid, s.187, 221-222

¹³⁶ Ibid, s.61-62, 223, 226, 234

¹³⁷ Ibid, s.232

¹³⁸ Ibid, s.154

¹³⁹ Ibid, s.153

¹⁴⁰ Ibid, s.67, 155, 158, 174

fritid.¹⁴¹ Samarbete mellan katolska kyrkan och andra kyrkor ska ske när en katolik gifter sig med en döpt kristen av ett annat samfund.¹⁴² Barndop, första kommunionen, anhörigas bröllop och husvälsignelser är bra tillfällen att fånga upp föräldrar som lämnat den kristna gemenskapen. Pastoral omsorg måste ha formen av mission när paren inte kommer till kyrka.¹⁴³

Särskilda pastorala instruktioner anges för några specifika situationer som rör äktenskap. Giftna par måste undervisas om att kriser inte försvagar utan stärker, får relationen att mogna, för makarna närmare och lär dem mer om äktenskapet.¹⁴⁴ Särskilt stöd ska visas separerade, skilda och övergivna makar. Medling och hjälp till försoning ska erbjudas genom specialiserade center i stiftet. Om de inte gift om sig ska de uppmuntras att hämta styrka i eukaristin. De ska inte diskrimineras och de ska uppmuntras att delta i församlingslivet.¹⁴⁵ Ensamstående mödrar måste mötas med förståelse, tröst och acceptans.¹⁴⁶ Annulleringar av äktenskap måste ske snabbare och bli mer lättillgängliga. Biskopen ska bedöma dem tillsammans med sin personal.¹⁴⁷ Pastorala program krävs för personer som migrerat men vars familjemedlemmar finns kvar.¹⁴⁸ Sambos och borgerligt giftna ska välkomnas tålmodigt och diskret, och tillfälle ska sökas att leda dem till äktenskapet.¹⁴⁹ Tillsammans med de omgifna måste de undervisas i fullheten av Guds plan i deras liv. Frånskilda som lever i nya förhållanden med barn får för barnens skull inte uppmanas till separation. En make som blivit orätt lämnad eller som gått in ett andra förhållande för barnuppfostrans skull och i sitt samvete är säker på att äktenskapet är omöjligt att reparera eller aldrig varit giltigt kan inte bedömas utifrån ett färdigt recept utan måste bedömas i varje situation. Skilda personer som är borgerligt omgifna ska integreras i den kristna gemenskapen. De är döpta, fullvärdiga medlemmar och kan medverka i olika kyrkliga tjänster.¹⁵⁰ Samkönade par ska respekteras, behandlas omtänksamt och värdigt. Varje form av orätt diskriminering och våld ska undvikas. Familjer med homosexuella ska få respektfull pastoral rådgivning och hjälp att förstå hur de kan göra Guds vilja i sina liv, men det finns ingen grund för att tilldela

---

¹⁴¹ Ibid, s.170-171, 177

¹⁴² Ibid, s.188

¹⁴³ Ibid, s.175

¹⁴⁴ Ibid, s.176, 178

¹⁴⁵ Ibid, s.183

¹⁴⁶ Ibid, s.39

¹⁴⁷ Ibid, s.185

¹⁴⁸ Ibid, s.36

¹⁴⁹ Ibid, s.61, 224

¹⁵⁰ Ibid, s.227-229

förhållanden mellan samkönade par likhet med äktenskap.¹⁵¹ Vad det än gäller så får man inte skryta med en synd som om den vore ett kristet ideal, eller införa något annat än vad kyrkan lär. Att handla så utesluter ur gemenskapen. En sådan person måste lyssna på evangeliets budskap och kall till omvändelse, men personen kan fortsätta vara en del av gemenskapen i form av kyrkans sociala arbete, bönemöten eller annat som församlingsprästen går med på.¹⁵²

c) Kyrkans medlemmar måste låta sig formas

Evangeliets budskap måste bli mer närvarande i familjer och evangelisation.¹⁵³ Gifta par ska bli vittnesbörd för dem som lever självcentrerade singelliv och barn tränas i äktenskapets principer genom föräldrarnas exempel.¹⁵⁴ Familjer ska föra tron på Jesus vidare och väcka längtan efter Gud genom sina liv.¹⁵⁵ De ska be tillsammans några minuter varje dag, be för sina döda anhöriga, samt delta i eukaristin tillsammans.¹⁵⁶ Katolska par måste införa som norm att fira modesta och enkla bröllop där kärleken står i centrum.¹⁵⁷ Makar med en orealistisk bild av det äktenskapliga livet ska inte tänka på separation, utan att nyktra till och förstå det gifta livets tillväxtprocess och mognad.¹⁵⁸

Kärlek till medmänniskan måste odlas.¹⁵⁹ Vid eukaristin ska man i sitt samvete pröva huruvida man öppnar sin dörr för dem som har det sämre ställt. Den som ignorerar fattiga och lidande eller samtycker till splittring, förakt och ojämlikhet tar emot eukaristin på ett ovärdigt sätt.¹⁶⁰ Familjer bör välkomna fattiga och bygga vänskaper med dem som har de dåligt ställt. Mostrar och fastrar, far- och morbröder, kusiner och grannar kan behöva särskilt stöd, omtanke och tröst. Slakten kan ge kärlek till tonårsmödrar och ensamstående mödrar, föräldralösa, handikappade, missbrukare, ogifta, separerade, änkor, äldre och sjuka. De kan gripa in där föräldrar inte räcker till och även upptäcka våld och övergrepp. De får inte ses som motståndare, hot eller inkräktare. Det är dock viktigt att familjens legitima privatliv och självständighet respekteras. De äldre behöver möta särskild tacksamhet, uppskattning och gästfrihet som får dem att känna sig hemma i samhället. Att lyssna till dem

---

¹⁵¹ Ibid, s.190

¹⁵² Ibid, s.226-227

¹⁵³ Ibid, s.47

¹⁵⁴ Ibid, s.120, 158

¹⁵⁵ Ibid, s.141

¹⁵⁶ Ibid, s.194, 218, 248

¹⁵⁷ Ibid, s.161

¹⁵⁸ Ibid, s.167

¹⁵⁹ Ibid, s.97

¹⁶⁰ Ibid, s.142

är bra för barn och unga eftersom de då känner samhörighet med familjens levande historia, grannskap och land.¹⁶¹

Unga familjer bör ta den heliga familjen i julkrubban till förebild och liksom Maria och Josef säga ja till nytt liv.¹⁶² De ska längta efter sitt barn även om det föds i en svår situation. Barn ska alltid få känna sig önskade och varken problem, fruktan, oro eller andra människors kommentarer får skymma glädjen över att Gud skapat nytt liv. Föräldrar kan bli mer öppna inför födseln genom att meditera över varje människas självförverkligande.¹⁶³ Kyrkan rekommenderar att barnlösa par blir fruktsamma genom adoption eller fosterföräldraskap, särskilt när det gäller barn med olika handikapp.¹⁶⁴ Det är ett generöst sätt att bli förälder och uttrycker en särskild sorts fruktsamhet.¹⁶⁵ Egen fruktsamhet eller adoption är dock inte enda sättet för parets kärlek att bära frukt. Alla människor ska göra avtryck i samhället och inte gömma sig undan det genom familjelivet. Alla familjer ska öppna sina hem för andra människor i solidaritet.¹⁶⁶

Föräldrar ansvarar för att forma barnens vilja, goda vanor och godhet genom sitt sätt att tänka och handla. Formande av moral sker genom aktiva metoder och dialog i finkänslighet och genom ett språk barn kan förstå. Det sker induktivt så att barn själva kan förstå varför vissa värden, principer och normer är bra. Värden ska inte påtvingas som absoluta sanningar som inte får ifrågasättas. Barnen ska fostras till att vilja vara en del av samhället och till att kunna skjuta upp en kortsiktig belöning till förmån för ett större mål.¹⁶⁷ De ska varken tro att allt kretsar kring dem eller överösas med oproportionerliga plikter och krav.¹⁶⁸ Mödrar är särskilt viktiga för att motverka självcentrerad individualism genom böner, engagemang och moralisk styrka.¹⁶⁹ Unga måste lära sig att dåligt uppförande har konsekvenser. De måste kunna sätta sig in i andra personers situation, se när de sårat någon, be om förlåtelse och försöka reparera skadorna de orsakat. Vissa former av dåligt uppförande hör dock ungdomen till och att ständigt bestraffa är skadligt och inte hjälpfullt.¹⁷⁰ I en tid av snabb teknisk utveckling bör man hjälpa barn att utveckla sin kritiska förmåga så att de inte tror att

---

¹⁶¹ Ibid, s.140-150

¹⁶² Ibid, s.51

¹⁶³ Ibid, s.126-130)

¹⁶⁴ Ibid, s.65

¹⁶⁵ Ibid, s.136

¹⁶⁶ Ibid, s.137-138

¹⁶⁷ Ibid, s.200

¹⁶⁸ Ibid, s.204

¹⁶⁹ Ibid, s.132-133

¹⁷⁰ Ibid, s.202-203

digital hastighet kan appliceras på allting i livet. Att skjuta upp begär betyder inte att man förnekar sig dem. Vissa saker får man vänta på som vuxen så barnen måste lära sig självbehärskning och impuls kontroll. I familjen får man också sin huvudsakliga fostran ifråga om konsumtion, miljö och ekologi.¹⁷¹ Hellre än att kontrollera och övervaka allt barnen gör behöver föräldrar ta reda på var barnen befinner sig på sin livsresa. Prata med dem och ta reda på var de står existentiellt vad gäller övertygelser, mål, begär och drömmar.¹⁷² Föräldrar ska också vara aktiva lärare i tron, evangelisera sin egen familj. Undervisning måste anpassas till varje barn.¹⁷³ Om en av föräldrarna av någon anledning saknas är det för barnets mognads bästa viktigt att kompensera för avsaknaden av det ena könet.¹⁷⁴ Den kristna gemenskapen bör inkludera och stödja skilda föräldrar som har gift om sig borgerligt eller i andra kyrkor i dras barnuppfostran.¹⁷⁵ Om ett barn saknar syskon ska åtgärder vidtas för att se till att de inte växer upp ensamma eller isolerade.¹⁷⁶

Familjer måste bli bättre på att se och att föra dialog med varandra. Makar ska ta kvalitetstid, lyssna tålmodigt och uppmärksamt, inte ge råd eller åsikter förrän tiden är rätt och de är säkra på att de hört allt den andra personen vill säga. Det kräver att de odlar en inre tystnad utan mentala eller känslomässiga distraktioner. De ska inte ha bråttom. De ska lägga alla egna behov och orosmoment åt sidan och göra utrymme även om personen låter aggressiv. Oftast behövs inte en annan lösning än att bli lyssnad på, få sin smärta, besvikelse, rädsla, vrede, sitt hopp och sina drömmar uppmärksammade. Makar bör utveckla en vana av att se den andra personen som verkligt viktig med rätt att existera, vara lycklig och tänka som de gör. Makar bör aldrig tona ned vad som sägs även om de behöver uttrycka sin egen åsikt. Den andra personens sanning och kommunikation ska värdesättas och man måste försöka sätta sig in i dess situation som en utgångspunkt för fortsatt dialog. De egna idéerna och åsikterna får inte begränsas, man måste vara beredd att ändra och utvidga dem. De måste försöka välja sina ord med omsorg och säga vad de tänker utan att sära den andra. För att ha något att säga måste man ha en inre rikedom och en sådan uppnår man genom läsning, personlig reflektion, bön och öppenhet för världen runtomkring oss. Konversationer blir tråkiga och triviala när ingen av makarna arbetar på sin inre rikedom och om makarna har liten kontakt med andra människor blir familjelivet kvävande fattigt.¹⁷⁷ Unga par måste också

---

¹⁷¹ Ibid, s.207-208

¹⁷² Ibid, s.197-198

¹⁷³ Ibid, s.217

¹⁷⁴ Ibid, s.131

¹⁷⁵ Ibid, s.187, 191

¹⁷⁶ Ibid, s.148

¹⁷⁷ Ibid, s.102-105

utveckla rutiner för närhet och stabilitet vardagen, men måste också ibland bryta rutinerna med en spontan fest.¹⁷⁸ Föräldrar får inte tala illa om den andre inför barnen eller tävla om barnens kärlek.¹⁷⁹ Troende i komplicerade situationer bör prata med sina präster, som ska lyssna med finkänslighet och lugn och förstå situationen, men kanske inte alltid bekräfta alla parets tankar och idéer.¹⁸⁰

Känslomässig mognad får makarna genom impuls kontroll och självbehärskning. I sin sexualitet måste de lära sig sätta gränser eftersom överdrifter och saknad kontroll kan försvaga och befläcka den och familjelivet. Varje person måste lära sig meningen med sin egen kropp. Sexualitet är inte belöning eller underhållning, utan ett interpersonellt språk där den andre tas på allvar och där två hjärtan kommer samman. Sex måste involvera kommunikation mellan makarna. Att tvinga på den ena parten i äktenskapet en äktenskaplig sexuell akt stör den moraliska ordningen och relationen. Alla former av sexuell underordning måste förkastas eftersom det gör den andre till tjänare eller slav.¹⁸¹ När det gäller allmän emotionell mognad måste makar lära sig förlåta varandra och se sin egen skuld.¹⁸² Olösta konflikter måste tas itu med och en frigörelseprocess måste inledas. Makarna måste upptäcka sitt eget behov av helande och förlåtelse genom självrannsakan.¹⁸³ I de fall där den egna värdigheten eller barnens bästa är i fara till följd av orimliga krav, grova orättvisor, våld eller dålig behandling är separation oundviklig och moraliskt nödvändig. Men det är alltid en sista utväg efter att ha försökt på alla andra sätt.¹⁸⁴

d) Staten och samhället måste påverkas

Stater borde stifta lagar och skapa arbeten så att unga familjer kan få hjälp att bilda familj istället för att förespråka preventivmedel, sterilisering eller abort.¹⁸⁵ Människan har också rätt till en naturlig död och kyrkan fördömer därför bestämt aggressiva behandlingar, eutanasi och dödsstraff.¹⁸⁶ Trafficking måste förhindras genom statligt ingripande.¹⁸⁷ Religionsfrihet måste uppmuntras och tvångskonverteringar vid äktenskap måste förhindras.¹⁸⁸

---

¹⁷⁸ Ibid, s.172

¹⁷⁹ Ibid, s.186

¹⁸⁰ Ibid, s.243

¹⁸¹ Ibid, s.109-115

¹⁸² Ibid, s.179

¹⁸³ Ibid, s.182

¹⁸⁴ Ibid, s.183

¹⁸⁵ Ibid, s.32-33

¹⁸⁶ Ibid, s.65

¹⁸⁷ Ibid, s.137

¹⁸⁸ Ibid, s.189

I *Amoris Laetitia* ges alltså fyra förslag på åtgärder som ska lösa eller i varje fall mildra de problem som finns i kyrkan. Står åtgärderna i linje med hur etik blir till i katolsk tradition? Frågan kommer att diskuteras i analysdelen i relation till Niclas Lindströms modeller för relationen mellan ideal och praxis. Först följer här en sammanfattning av undersökningen.

Sammanfattning

De ideal som lyfts fram för det katolska familjelivet har alla tydliga teologiska argument som grund. Människan ska imitera och bli lik den Gud som skapat henne. Hon ska älska så som Gud älskar och vara en familj liksom treenigheten är en familj. Kristus lyfts fram på ett särskilt sätt bland treenighetens personer och hans kärlek till människan intill döden anses vara en särskild viktig förebild för livslång trohet inom äktenskapet. För att beskriva på vilket sätt man ska vara kärleksfull lyfts Paulus osjälviska och självupppoffrande ideal från första Korintierbrevets trettonde kapitel fram och förklaras på ett sätt som anpassats till vår tid. Den romantiska sidan av kärleken med åtföljande familjebildande utgår på ett tydligt sätt från den naturliga lagen såsom den framställts av Thomas av Aquino. Framställningen av att idealen ligger mellan två extremer tyder på att vi har att göra med dygder. Könnsrollerna ska vara tydliga men flexibla. Sexualiteten ska vara passionerad men monogam och tyglad. Man ska vara fruktsam, men inte överdriva. Allt ska utgå från skapelsens ordning i Bibelns skapelseberättelse, eller kanske snarare idealbilden före syndafallet då ormen lurade Adam och Eva att äta av kunskapens frukt. Likt dessa ska katolska par komplettera varandra såsom Eva skapades för att komplettera Adam. Det celibatära livet framställs dock som ett fullgott alternativ eftersom Paulus framställt det som ett godkänt livsval för evangeliets skull.

Problemen som hotar familjelivet är många och av olika slag. De flesta av dem verkar dock kunna spåras till att den katolska kyrkans auktoritet i vår tid har bytts ut mot en tidsanda av individualism, konsumism och en övertro på tekniska framsteg. En del människor har helt förkastat kyrkans lära och den naturliga ordningen. Andra försöker följa den men har blivit lurade av en allmänt rådande tendens i samhället att låta sig styras av sin lust och av sin bekvämlighet. Situationen blir inte lättare av att samhällsekonomin och arbetsmarknaden är uppbyggd på ett sätt som försvårar för katolsk familjebildning och fruktsamhet genom att både man och kvinna behöver engagera sig i ett arbetsliv som innebär frånvaro från familjelivet. Dessa yttre faktorer ligger delvis också till grund för de problem i kommunikationen som kan uppstå mellan makarna, men skulden för detta tillskrivs också makarna själva såväl som kyrkans egna brister i form av dåligt genomförd föräktenskaplig undervisningen. Kyrkan erkänner dock att makarna inte alltid passar ihop, vilket ofta beror

på att de gift sig för tidigt. När problem väl har uppstått och när idealen inte har upprätthållits har kyrkans bemötande fokuserat mer på att återigen fastslå moralen än på förståelse och hjälp.

Ungefär lika många åtgärder åläggs kyrkans medlemmar och kyrkan själv. Kyrkan ålägger sig själv att hitta bättre undervisningsformer, ord och metoder för att kunna stärka idealen och motarbeta tidsandan. Idealerna måste finnas om samhället ska fungera och om människan ska kunna bli lycklig. Kyrkan vill samtidigt förbättra bemötandet av de människor som inte lyckas leva upp till idealen. Det ska ske genom att prästerna får en större förståelse för komplexa skäl bakom svåra familjesituationer och inte omedelbart tala om dödssynd. Även lekmän och icke-prästvigda experter kan hjälpa till. Konkreta åtgärder som föreslås är snabbare annullering av äktenskap och bättre integration och respekt av medlemmar som inte lever i nådens tillstånd. Kyrkans medlemmar måste också göra något åt problemen i familjerna. De måste bli bättre på att ta emot kyrkans råd och införliva dem i sitt liv genom bättre kärlek, fruktsamhet, barnuppfostran, dialog och självbehärskning. Statens och samhällets roll är ganska liten vad gäller antalet åtgärder, förmodligen för att kyrkan och staten är så åtskilda idag. Samtidigt är det stora frågor som betonas.

Analys

Undersökningen tycks visa att den katolska familjetiken formas i en försiktig interaktion mellan kyrkans ideal och dess medlemmars konkreta livssituation där idealen alltid styr hur interaktionen slutar.

Idealen är oföränderliga och förmedlas top-down. Gudomlig uppenbarelse åberopas och idealen ger uttryck för absolut moral av rätt och fel vilket stämmer in bra på begreppet ultimate beliefs som finns inom modellen top-down. Kyrkans lära fastställs också alltid ovanifrån genom kyrkans biskopar, vilka förmedlar besluten nedåt. De utgör tillsammans ett mål att sträva mot.

Att familjesynoden och *Amoris Laetitia* från början kom till verkar bero på att kyrkan lyssnat till de röster ”underifrån” som sett pastorala problem. Problemen har sedan inhämtats från vanliga medlemmar genom det frågeformulär som kyrkan sänt ut. Därmed kan processen i varje fall till viss del sägas vara en induktiv process i enlighet med modellen för bottom-up, där enskilda händelser har lett fram till en mer eller mindre normativ slutsats. Medlemmarna har tillåtits sätta dagordningen för vilka frågor som är viktiga. Man kan dock inte utifrån detta dra som slutsats att kyrkan styrs bottom-up, eftersom sättande av dagordningen inte är samma sak som att forma hela läran.

Åtgärderna i *Amoris Laetitia* verkar bestå av biskoparnas råd och svar på medlemmarnas problem. Åtgärderna är utformade top-down utifrån läran och utmanar knappast idealen. Genom åtgärderna sker nämligen inga tydliga förändringar som strider mot läran, men i åtminstone några fall kan förändringarna komma att påverka hur kyrkan tillämpar och bemöter idealen i biktstolen. Att ge mer utrymme för medlemmarnas eget samvete och att uppmana prästerna till individuell urskiljning vid bikten kan med tiden leda till, om inte annat, stora skillnader för enskilda personer som hamnat i kläm. Kyrkan verkar mån om att undvika prejudicerande fall. Varje situation ska bedömas utan att jämföras med andra i liknande situationer. Även om de läromässiga idealen inte förändrats kan alltså konsekvenserna för den som syndat komma att förändras genom att en dödssynd ”nedgraderas” till en förlåtlig synd eftersom prästen bedömer situationen sådan. Samtidigt betonar dokumentet behovet av att prästerna upprätthåller generella regler och fostrar samveten, vilket som sagt sker top-down.

Amoris Laetitia måste även ställas i relation till kyrkans koncilier och encyklikor. Eftersom en post-synodal exhortation ger rekommendationer snarare än fastställer läror är det ett rimligt antagande att de flesta präster framför allt kommer att utgå från andra texter än *Amoris Laetitia* i biktsituationer. Man kan dock inte förneka dess genomslagskraft som en praktisk manual för hur man ska tillämpa konciliernas och encyklikornas läror.

Hur ser relationen mellan teori och praxis ut i den katolska kyrkan? När processens olika delar sammanställs och sätts in i ett historiskt perspektiv så verkar interaktionsmodellen, och mer specifikt det teleologiska perspektivet, vara mest passande. Liket det teleologiska perspektivet styrs kyrkans verksamhet av ett specifikt mål och en interaktion sker genom att utövarna tack vare verksamheten får insikter som leder till förbättring. Det teleologiska perspektivet stämmer också väl överens med den tidigare forskningen om den katolska självförståelsen för kyrkans tradition. Enligt John E. Thiel såg både Johann Sebastian von Drey och John Henry Newman kyrkans tradition som något levande som utvecklas genom en ständigt växande insikt. Även om idealen för katolsk familjelära i stort sett verkar bestå av fasta element så kan en uppmaning till ökad förståelse hos präster i biktsituationer påverka vad som är förlåtlig synd och dödssynd, och kan således vara rörliga element. Man bör dock ha i åtanke att Jesus ofta fastställs som förlåtande och barmhärtig, så förändringen tycks ske med ännu ett traditionellt ideal i åtanke.

Både Yvonne Maria Werners och John J. Coughlins forskning stärker tanken om att små kursförändringar och fördjupningar av läran kan äga rum med tiden. När Coughlin beskriver en förändrad syn på äktenskapet från fokus på enbart barn, trohet och stabilitet till att även involvera kärlek så kunde den förändrade betoningen motiveras utifrån Augustinus övriga texter. När det gäller Werners forskning om kyrkans syn på religionsfrihet så är en del av förklaringen att centrum förflyttats från kyrkans och Guds objektiva rättigheter till den mänskliga personens frihet och värdighet under det andra Vatikankonciliet. Werner påpekar dock att konciliet var en reaktion på de problem som fanns. Antimodernismen och synen på religionsfriheten hade blivit ohållbar. Det finns inte utrymme att diskutera frågan om andra Vatikankonciliet på djupet, men att man lyssnat till gräsrötterna kan ses som ett inslag av bottom-up om man isolerar händelsen från tiden. Sätter man istället frågan i relation till investiturstriden, reformationen, och bildandet och upplösandet av kyrkostaten så är det förmodligen lättare att beskriva förändringen som en uråldrig interaktion mellan lära och funktionalitet.

Slutsats

Katolsk etik formas långsamt genom en interaktion mellan teori och praxis. Auktoriteten finns hos kyrkans biskopar, som håller ett öra mot marken vid inhämtandet av problem, men som genomför åtgärder utifrån kyrkans lära och försöker föra de troende mot ett ideal.

Denna slutsats är inte entydig, varför en diskussion om slutsatsen nu följer. Ja, kyrkan inhämtar etiska problem från gräsrotterna som då får medverka till att bestämma vilka frågor som hamnar på dagordningen. Men nej, gräsrotterna har ingen formell möjlighet att påverka hur etiken utformas eftersom denna anses vara stiftad av Gud och traderad av kyrkans biskopar och teologer. I själva verket har inte heller dagens biskopar obegränsad makt att utforma etiken hur som helst, eftersom konsekvenserna kan bli att en grupp bryter sig ur kyrkan och därmed försvagar den. Biskoparna måste själva ständigt ta hänsyn till vad som tidigare sagts och skrivits och är alltså lika hänvisade till traditionen som gräsrotterna. Vad de kan göra är att uppmärksamma etiska dilemman bland de troende eller överdrifter i den i samtida tidsandan. De kan sedan försöka kalibrera kyrkans position marginellt genom att betona ett traditionellt värde lite mer än vad de tidigare betonat ett annat traditionellt värde. Genom att justera sin position mellan exempelvis barmhärtighet och budord kan kyrkan förbli i traditionen. Tiden utvisar sedan om kalibreringen var av tillfällig art eller av bestående art. Kyrkans formande av etik idag består därför främst i en uppdatering av tidigare etik i mötet med nya problem, eller problem som växt bortom tidigare proportioner.

Varken slutsatsen eller resultatet överraskar i detta avseende. Bilden av katolska kyrkan som långsam och traditionell har förmodligen snarare bekräftat den bild som många redan haft av kyrkan. Bland reformvänliga katoliker och bland människor som befinner sig mitt uppe i ett etiskt dilemma som berörts i detta arbete kan denna slutsats antagligen te sig mycket frustrerande, men med en gnutta hopp. Även om de ser en frustrerande oföränderlighet i sin egen tid, så kan de ändå uppleva att kyrkan tar deras åsikter på allvar. I kombination med vetenskapen om vad det andra Vatikankonciliet innebar kan de ändå tro att en förändring är möjlig. En sådan förändring skulle dock vara ett stort problem för kyrkans mer konservativa medlemmar, vilka nog snarare ser varje ord om barmhärtighet som ett hot mot kyrkan. Kyrkans framtid kan därmed sägas bero på hur väl den lyckas balansera motsatta viljor mot varandra utan att någon grupp röstar med fötterna och lämnar i allt för stor omfattning. Om det är i ljuset av etikens attraktion man ska bedöma katolsk etik eller inte låter jag vara osagt.

Metoddiskussion

Den metod som har använts är ett av flera sätt att besvara syftet och frågeställningarna. Genom föreliggande metod har idealen, problemen och åtgärderna kategoriserats på ett mycket övergripande och starkt sammanfattat vis. Det har varit ett medvetet val att inte tränga in på djupet i en eller ett fåtal sakfrågor eftersom ett värderande eller problematiserande av den katolska etiken i sig inte kan svara på hur etiken formas. Att studien är övergripande har därmed påverkat undersökningens inriktning till att bli tämligen tekniskt snarare än att handla om värderingar. Det har dock varit en nödvändighet för att kunna uppnå syftet. En avgränsning till ett fåtal sakfrågor skulle möjligen ha kunnat ge ett mer koncentrerat resultat eftersom det är stor skillnad på frågan om hur man tar hand om äldre människor på deras ålders höst och på frågan om hur kyrkan ska hantera omgifta par. En återkommande tanke under skrivprocessen har också varit att undersökningen även skulle kunna ha utförts med hjälp av en kvantitativ metod. Undersökningen hade då istället försökt räkna vilka och hur många gånger olika auktoriteter åberopas bland idealen och problemen. Resultatet skulle då istället kunna ha visat vilka dokument och trossatser som har mest inflytande i formerandet av läran och i vilken grad man tar medlemmarnas problem på allvar. Undersökningen skulle då också ha kunnat mynna ut i en slutsats om vad som är centralt och vad som är mer perifert.

Didaktisk tillämpning i gymnasieskolan

Etik är en viktig del av skolämnet religionskunskap och flera punkter i ämnets syfte relaterar direkt till denna uppsats innehåll. Eleverna ska till exempel utveckla *förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar*. Det centrala innehållet för kursen religionskunskap 1 ska dessutom innehålla ett avsnitt om *individens och grupperns identiteter och hur de kan formas i förhållande till religion och livsåskådning utifrån till exempel skriftliga källor, traditioner och historiska och nutida händelser*. Undervisningen ska även innehålla inslag som avhandlar *religion i relation till kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet*.¹⁸⁹

År 2012 presenterade skolverket en rapport vid namn *Mer än vad du kan tro*, i vilken de presenterar en granskning av huruvida kvaliteten på svensk utbildning och pedagogisk verksamhet har utvecklats utifrån nationella mål och riktlinjer för religionsundervisningen. Även om rapporten i de flesta avseenden är positiv till religionslärares verksamhet så pekas ett antal brister ut. Flera lärare har klagat på tidsbrist i kursen. Skolverket menar att detta beror på att lärarna är för dåliga på att låta kursens olika moment berika varandra. Lärarna skulle spara mycket tid genom att arbeta tematiskt med flera moment samtidigt. Ett konkret förslag som ges är att lärarna ska bli bättre på att kombinera sin undervisning om världsreligionerna med utvecklandet av elevernas förmåga att analysera religionernas samtida kännetecken och uttryck. I sin granskning har Skolverket också funnit att lärare som fortlöpande knyter ihop kursens olika moment varit mer framgångsrika än de lärare som genomför kursens olika moment del för del och knyter ihop resonemanget på slutet.¹⁹⁰ En del lärare har helt frikopplat etiken från både de teoretiska etiska modellerna och världsreligionerna, vilket leder till att eleverna bara tycker fritt och inte kan nå upp till kursens mål. Eleverna förväntas trots allt reflektera över hur människors moraliska förhållningssätt kan motiveras utifrån olika ståndpunkter.¹⁹¹

Skolverkets kritik, samt dess förslag på åtgärder, gör det tydligt att svenska lärare behöver exempel på hur elever kan få en mer djupgående träning i att analysera hur etik blir till inom dagens religioner. Förhoppningsvis kan detta arbete genom sin metodik och sin analys hjälpa lärare fram till nya strategier för att integrera kursernas olika moment. Uppsatsens huvuddrag skulle kunna presenteras för eleverna som ett exempel på hur den katolska etiken

---

¹⁸⁹ Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. *Skolverket*. s. 137-138

¹⁹⁰ Mer än vad du kan tro. Religionskunskap i gymnasieskolan. 2012. *Skolverket*. s.6-7, 10-11

¹⁹¹ Ibid, s.12-13

står i relation till kyrkans egna medlemmars värderingar idag. En diskussion skulle sedan kunna följa i syfte att se hur eleverna resonerar kring hur religionen kan medverka till att forma könsroller samt hur en långsam utveckling av katolsk doktrin kan påverka identiteten hos de troende i samtiden. Många människor har en bild av religiösa läror som något oföränderligt, gammalt och fossilt. Uppsatsen blir en möjlighet för eleverna att studera hur idealens möte med tidsanda och pastorala problem i samtiden kan innebära förändringar på lång tid. Den kan också visa eleverna att man som troende kan vara mer eller mindre "trogen" sin religions etik och att dagens troende motiverar sina beslut både utifrån religionen och utifrån andra influenser och värden i livet.

Eleverna kan också uppmuntras till ett mer självständigt inhämtande av kunskap genom uppsatsen. Eleverna skulle exempelvis kunna delas in i grupper och få arbeta med några olika korta texter, exempelvis insändare eller debattartiklar som innehåller någon form av önskan om reformation eller liberalisering. Genom att visa hur denna uppsats har använt sig av ett sökande av ideal, problem och åtgärder kan eleverna sedan själva lära sig att analysera kortare texter i syfte att se hur en religiös identitet grundad i ideal kan stöta sig med medlemmarnas världsbild och drömmar. På så sätt växer en mer mångfacetterad bild fram av religionen och av religiösa människor. Stereotypa beskrivningar av elit-troende ger en falsk bild av den religiösa verkligheten och eleverna måste få se att religionen är mer än bara de officiella läroren. Den är en dynamisk interaktion mellan lära, människor och idéer.

Referenser:

Andersson, Dan-Erik. *En moral för hela världen? En analys av Hans Kängs Projekt Weltethos*. Lund: Studentlitteratur AB, 2006.

Beskow, Per och Persson, Per Erik. Bot, synd, dödssynd, *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bot> (hämtad 2016-05-12)

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/synd> (hämtad 2016-05-12)

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/d%C3%B6dssynd> (hämtad 2016-05-12)

Coughlin, J. (2006). Tradition and Development in the Catholic Church's Teaching on Marriage: Response to Cardinal Trujillo. *Ave Maria Law Review* 4(2).

Glatz, Carol. Vatican's media adviser offers "Top-10" ways to understand Pope Francis. *Catholic News Service*. 2013-10-22.

<http://www.catholicnews.com/services/englishnews/2013/vatican-s-media-adviser-offers-top-10-ways-to-understand-pope-francis.cfm> (hämtad 2016-05-12)

Katolska kyrkans katekes, artikel 1854-1860.

<http://www.katekesen.se/index.htm?kkk1846-.htm#1854> (hämtad 2016-05-12)

Koncilium, *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se.bibl.proxy.hj.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/koncilium> (hämtad 2016-05-12)

Lindström, Niclas. *Förhållandet mellan praxis och teori inom etiken*. Lund: Lunds Universitet, 2012

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. *Skolverket*.

Marteus, Ann-Charlotte. (2013). Kvinnor och barn sist för Vatikanen. *Expressen*. 2013-02-13

Mer än vad du kan tro. Religionskunskap i gymnasieskolan. 2012. *Skolverket*.

Oenighet ifråga om skilsmässa och omgifte. *Signum*. 2014-10-09.

<http://signum.se/oenighet-ifraga-om-skilsmassa-och-omgifte/>

Riga, Peter J. Authority in morality. *American journal of jurisprudence* 41 (1996) S. 317-314)

Post-synodal apostolic exhortation *Amoris Laetitia* of the Holy Father Francis. To bishops, priests and deacons, consecrated persons, Christian married couples and all the faithful on love in the family.

https://w2.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf

Stockholms katolska stift. Katolska kyrkan – en snabbkurs. <http://www.katolskakyrkan.se/katolska-kyrkan-i-sverige/katolska-kyrkan-en-snabbkurs/var-tro-fran-a-till-o/s-sakrament-sjukkommunion-skarseld-spiritualitet-synd> (hämtad 2016-05-12)

Thiel, John E. The aesthetics of tradition and the styles of theology. (2014).

DOI: 10.1177/0040563914548654

Vatican releases public questionnaire to prepare for synod on families. *Rome Reports*. 2013-11-06.

<http://www.romereports.com/2013/11/06/vatican-releases-public-questionnaire-to-prepare-for-synod-on-families>. (hämtad 2016-05-12)

Vatikanen. Code of canon law.

http://www.vatican.va/archive/ENG1104/___P18.HTM (Hämtad 2016-05-12)

Werner, Yvonne Maria. Katolsk politisk doktrin och sociallära. Religionsfrihet och mänskliga rättigheter. *Ortodoxia* 54. (2015)

Who can receive communion? *Catholic answers*. 2004-08-10

<http://www.catholic.com/tracts/who-can-receive-communion> (hämtad 2016-05-12)

Zuiderveld, Roland. Påven tar ställning för homosexuella. *SVT*. 2013-09-19

<http://www.svt.se/nyheter/paven-vill-oppna-kyrkan> (hämtad 2016-05-12)